

Vlaams
Parlement

ingediend op **1436** (2017-2018) – Nr. 1
9 januari 2018 (2017-2018)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering
uitgebracht door Peter Persyn en Jo De Ro

over de eerste voortgangsrapportage
van het geactualiseerde actieplan
van de Vlaamse Regering ter preventie van
gewelddadige radicalisering en polarisering

Samenstelling van de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering:

Voorzitter: Nadia Sminate.

Vaste leden:

Matthias Diependaele, Kathleen Krekels, Peter Persyn, Nadia Sminate, Miranda Van Eetvelde, Karl Vanlouwe;

Sonja Claes, Ward Kennes, Joris Poschet, Koen Van den Heuvel;

Jo De Ro, Bart Somers;

Yasmine Kherbache;

Imade Annouri.

Plaatsvervangers:

Paul Cordy, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Willy Segers, Peter Wouters;

Michel Doomst, Kathleen Helsen, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Mercedes Van Volcem;

Caroline Gennez, Yamila Idrissi;

Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Chris Janssens.

INHOUD

I.	Toelichtingen	4
1.	Coördinatie en acties inzake Binnenlands Bestuur	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Coördinatie en samenwerking.....	4
1.3.	Lokale aanpak	5
1.4.	Persoonsgerichte aanpak	6
1.5.	Versterken van kennis en expertise.....	7
1.6.	Mobiliseren van het middenveld.....	7
2.	Coördinatie en acties inzake Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	8
2.1.	Inleiding	8
2.2.	Training en bewustwording voor eerstelijnsverleners.....	9
2.3.	(Geloofs)gemeenschappen erbij betrekken.....	9
2.4.	Betrekken van de families.....	10
2.5.	Individuele trajecten	10
2.6.	Gegevensuitwisseling	13
2.7.	Belang van een lokale aanpak	13
2.8.	Disengagementstrajecten.....	13
2.9.	Verder uitwerken van persoonsgerichte aanpak in de gevangenissen	15
2.10.	Besluit.....	17
3.	Coördinatie en acties inzake Onderwijs	17
3.1.	Coördinatie en samenwerking in de uitvoering.....	17
3.2.	Ondersteunen van de lokale aanpak.....	19
3.3.	Versterken van kennis en expertise.....	20
3.4.	Mobiliseren van het middenveld.....	21
II.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden	22
1.	Tussenkoms van Yasmine Kherbache	22
2.	Tussenkoms van Ward Kennes	26
3.	Tussenkoms van Kathleen Krekels	29
4.	Tussenkoms van Imade Annouri	30
5.	Tussenkoms van Jo De Ro.....	31
6.	Tussenkoms van Miranda Van Eetvelde.....	33
7.	Tussenkoms van Joris Poschet.....	33
8.	Tussenkoms van Nadia Sminate.....	34
III.	Antwoorden van de Vlaamse Regering.....	34
1.	Antwoorden van minister Hilde Crevits	34
2.	Antwoorden van minister Jo Vandeuren.....	38
3.	Antwoorden van minister Liesbeth Homans	42
	Gebruikte afkortingen	45

De Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering hield op 6 december 2017 een gedachtewisseling over de eerste voortgangsrapportage van het geactualiseerde actieplan van de Vlaamse Regering ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering.

Aan de gedachtewisseling werd deelgenomen door:

- Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding;
- Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs;
- Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

I. Toelichtingen

1. Coördinatie en acties inzake Binnenlands Bestuur

Minister Liesbeth Homans: Collega's, ik zal vanuit mijn eigen bevoegdheden mijn acties toelichten. U weet dat er ook acties zijn die betrekking hebben op Jeugd, Media, Werk en Sport. U vindt die allemaal terug in de actiefiches, maar die zijn nu niet opgenomen in deze presentatie. Dat is in het verleden ook nooit gebeurd. De collega-ministers Vandeurzen en Crevits zullen vervolgens toelichting geven bij hun concrete acties.

1.1. Situering

Deze rapportage gaat over het geactualiseerde 'Actieplan ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering' van 2 juni 2017. In bijlage 3 van het geactualiseerde actieplan hebben we verduidelijkt hoe het nieuwe plan zich verhoudt tot het oude. Zo kunnen de eerdere rapportages bij het eerste actieplan en deze nieuwe rapportage toch nog samen gelezen worden. We dachten dat het goed was om dat te doen, zodat u ook duidelijk kunt zien wat er al dan niet veranderd is.

In bijlage 2 bij het geactualiseerde actieplan hebben we tevens duidelijk aangegeven op welke manier het nieuwe geactualiseerde plan uitvoering geeft aan de resolutie die werd aangenomen in dit Vlaams Parlement. Het plan bestaat uit 62 maatregelen, en die maatregelen zijn gebundeld in veertien meer algemene acties, die dan weer ressorteren onder vijf beleidslijnen. De vijf beleidslijnen zijn: coördinatie en samenwerking, ondersteunen van de lokale aanpak, organiseren van een persoonsgerichte aanpak, versterken van kennis en expertise, en mobiliseren van het middenveld. Mijn toelichting zal focussen op die vijf beleidslijnen.

1.2. Coördinatie en samenwerking

Mijn acties in het kader van het actieplan situeren zich binnen de bevoegdheden Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid. Een eerste punt betreft de coördinatie en samenwerking. Op Vlaams niveau is er de voortzetting van de overlegstructuren die werden opgezet, namelijk het centraal aanspreekpunt binnen het Agentschap Binnenlands Bestuur, het netwerk van aanspreekpunten binnen de verschillende relevante beleidsdomeinen en de maandelijkse bijeenkomst van het Vlaams Platform Radicalisering, met daarin ook vertegenwoordigers van het Coördinatie-orgaan voor de Dreigingsanalyse, de FOD Justitie, de Vlaamse Gemeenschaps-commissie en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Op die manier wordt de afstemming met de lokale en de federale overheid gegarandeerd. In een toch wel zeer complexe problematiek als het voorkomen van radicalisering is

het mijns inziens onontbeerlijk dat alle beleidsniveaus op regelmatige basis overleg plegen, en dat gebeurt dus ook.

Wat betreft de terugkoppelings- en reflectiemomenten met experts, geef ik graag mee dat in opvolging van de publicatie van het Vlaams Vredesinstituut over het Vlaamse preventiebeleid rond radicalisering, reeds meermaals met hen werd samengezeten. Bijvoorbeeld bij de opmaak van de projectoproep Tegengeluiden hebben we het Vlaams Vredesinstituut betrokken, en ook bij de voorbereiding van de evaluatie van het actieplan. Waar mogelijk willen we hun expertise graag meenemen. Als een paraparlementaire instelling spontaan haar medewerking aanbiedt, gaan we er graag mee in overleg. De communicatie over het beleid en het aanbod gebeurt onder meer via de overzichtswebstek op <http://binnenland.vlaanderen.be/>, die ook permanent gemonitord en geactualiseerd wordt.

Natuurlijk is ook coördinatie en samenwerking met het federale niveau heel belangrijk. Er is afstemming met het federale Actieplan Radicalisme, het zogenaamde Plan R. Dat gebeurt via de deelname van het centraal aanspreekpunt van ABB aan de nationale taskforce en de heropgestarte werkgroep Communicatie. Die werkgroep Communicatie, voorgezeten door OCAD, richt zich op twee concrete doelstellingen. Eén: de coherente communicatie rond het tegengaan van gewelddadig extremisme. En twee: adviesverlening over opvolging en uitwisseling van informatie over communicatiecampagnes ter preventie van gewelddadige radicalisering. Het is in dat kader dat we OCAD hebben betrokken bij de projectoproep rond maatschappelijke tegengeluiden. Ik heb daar in de media al veel over gelezen. Eigenlijk wordt het allemaal een beetje in het belachelijke getrokken. Ik denk dat die projectoproep met meer sérieux moet worden bekeken.

Daarnaast is er meer specifiek ook afstemming rond de lokale integrale veiligheidscellen. Daarover zal ik dadelijk meer zeggen, als we het hebben over het organiseren van een persoonsgerichte aanpak.

Coördinatie en samenwerking is ook nodig met andere regio's en landen. De Vlaamse overheid neemt deel aan de werkgroepen in het kader van het Globaal Veiligheids- en Preventieplan Brussel. Men is recent nog samengekomen, op 22 november 2017. Brussel gaf er een overzicht van de geplande beleidsinitiatieven.

In Europees verband is er uitwisseling via de RAN-werkgroepen. Daarin zetelen eerstelijnsprofessionals uit verschillende sectoren. We zorgen dat er, waar relevant, vertegenwoordiging is vanuit Vlaanderen en dat de info via het platform ook effectief doorstroomt. Er is nog het Network of Prevent Coordinators, dat werd opgestart in februari 2017. In dat netwerk zetelen vooral beleidsmedewerkers. De insteek is dus meer strategisch en beleidsmatig, terwijl die van de RAN-werkgroepen vooral operationeel is.

Tot slot wordt ingezet op bilaterale samenwerkingsverbanden. Zo zijn er regelmatig contacten met Noordrijn-Westfalen. Eind juni ontvingen we nog een delegatie uit Nederland waarbij de aanpak van radicalisering uitvoerig werd besproken.

1.3. Lokale aanpak

Een tweede belangrijke punt is de ondersteuning van de lokale aanpak. Er wordt verder ingezet op de versterking van de lokale regie. Dat gebeurt niet alleen financieel, maar ook via het aanspreekpunt bij het Agentschap Binnenlands Bestuur en de VVSG. Wat de concrete financiële ondersteuning betreft, spreken

we over een jaarlijks budget van afgerond 570.000 euro. Het gaat concreet over negen gemeenten, namelijk Vilvoorde, Antwerpen, Gent, Aalst, Maaseik, Menen, Zele, Oostende en Mechelen. Ze krijgen sinds begin 2016 extra middelen, maar de lokale besturen zetten ook vaak van hun eigen reguliere middelen extra in op deze problematiek.

De projectsubsidies van de VVSG worden voortgezet. Het betreft een budget van afgerond 345.000 euro. Ze zorgen voor de ondersteuning van de lokale besturen. Er is een helpdesk die vragen beantwoordt. De webpagina wordt permanent geactualiseerd. De werkgroep lokale besturen komt om de drie maanden samen en werd uitgebreid met intervisie om praktijkuitwisseling mogelijk te maken. Er worden provinciale overlegmomenten, lokale werkbezoeken en vormingen georganiseerd om het bereik zo groot mogelijk te maken en te kunnen inspelen op zeer specifieke noden. Er is ook een gesloten online database voor lokale besturen, waaruit ze informatie kunnen putten voor hun lokale aanpak.

Hoe wordt de lokale aanpak nog ondersteund vanuit de Vlaamse Regering? We zetten in op de versterking van de sociale samenhang en de creatie van duurzame verbinding op gemeentelijk- of wijkniveau door inventarisatie van goede praktijken, methodiek en interventies die via een online databank ter beschikking zullen worden gesteld van de lokale besturen. Die databank zal in het najaar van 2018 effectief worden gelanceerd.

We lanceren nog dit jaar een projectoproep rond normen en waarden, rechten en plichten, en actief en gedeeld burgerschap. Het totaalbudget bedraagt 2,5 miljoen euro, wat niet min is. Er is ook het ondersteuningsaanbod vanuit het Agentschap Integratie en Inburgering. Dat zorgt voor de ondersteuning van gemeenten met een radicaliseringsproblematiek, ondersteuning rond intercultu-raliteit, samenleving en diversiteit en sociale samenhang. Tot slot voorzien we in specifieke ondersteuning voor Vilvoorde, Halle en Dilbeek. Dat is ook bij de bespreking van de begroting Binnenlands Bestuur ter sprake gekomen. Zoals u weet, gaat dat over een bedrag van 3 miljoen euro. Dat bedrag is structureel, want in de meerjarenbegroting komt dat terug. Het staat de drie gemeenten in kwestie vrij hoe ze hun geld spenderen, maar ik heb begrepen – vooral over Vilvoorde heb ik al over duidelijke acties gelezen in de media – dat ze dat geld ook gebruiken voor de bestrijding van de radicalisering.

1.4. Persoonsgerichte aanpak

Hier gaat het in eerste instantie over de ondersteuning van gemeenten en sociopreventieve actoren in de uitbouw van de LIVC's die de spil vormen in de persoonsgerichte aanpak. In dat kader wordt de federale omzendbrief van 2015 met betrekking tot de aanpak van de foreign terrorist fighters momenteel geactualiseerd. De nieuwe omzendbrief zal ook het kader voor de LIVC's omvatten.

In primeur kan ik u meedelen dat ik met minister Jan Jambon heb samengezeten. We hebben gezien dat het aantal LIVC's in de Vlaamse gemeenten redelijk goed zit, en in Brussel ook. Brussel heeft een tandje bijgestoken. Heel veel Vlaamse gemeenten hebben ondertussen al een LIVC, maar Wallonië loopt echt wel achter. We zijn samen op het idee gekomen om, gelet op het belang van deze problematiek, een interministeriële conferentie te houden en te bekijken of we het bestaan van een LIVC niet kunnen verplichten. Dat moet natuurlijk federaal gebeuren, weliswaar in samenspraak met de deelstaten. Ik vind het in ieder geval een goed idee om dat te doen.

De handleiding rond de LIVC's waar de Vlaamse overheid momenteel aan werkt, zal worden afgestemd op de omzendbrief die nu wordt geactualiseerd. Daartoe is

er overleg met OCAD en met de FOD Justitie. Het heeft immers geen zin om een Vlaamse handleiding te lanceren als een week later een federale omzendbrief wordt gelanceerd waarin tegenstrijdige instructies zouden staan. Samenwerking is hier dus absoluut prioritair. In de Vlaamse handleiding zal uitgebreid aandacht worden besteed aan het Vlaamse aanbod en aan de Vlaamse sociopreventieve actoren.

Daarnaast zetten we in op de verspreiding van de zogenaamde Radix-tool. Die tool is ontwikkeld door de stad Antwerpen en kan als leidraad dienen voor de gesprekken tussen de sociopreventieve actoren in de LIVC's om zo de aanpak op maat van het individu te kunnen bepalen. Er werd al een basistoelichting gegeven aan gemeenten en referentiepersonen uit diverse sectoren. Er vonden ook twee testvormingen plaats op 16 en 18 oktober jongstleden, in Maasmechelen en in Genk. Het is de bedoeling om op basis van die testvormingen vanaf december maandelijks twee uitgebreide vormingsdagen te organiseren waarvoor gemeenten zich kunnen inschrijven. Wat is in dat kader reeds gepland? Op 19 december is er een vormingsdag in Hoogstraten, op 21 december in Antwerpen, op 16 januari 2018 in Gent, op 23 januari in Roeselare, op 6 februari in Vilvoorde en op 22 februari in Schoten.

1.5. Versterken van kennis en expertise

We werken al een tijdje aan een inburgeringsaanbod voor imams. De verankering van dit geïntegreerd vormingsaanbod MO en NT2 voor imams wordt momenteel verder voorbereid. Hierbij wordt rekening gehouden met de resultaten van de twee pilootprojecten die er zijn geweest. Die zijn uitgevoerd in de stad Antwerpen en de provincie Vlaams-Brabant. De focus wordt daarbij uitgebreid van imams naar bedienaars van alle erkende erediensten. We willen dat opentrekken en niet alleen focussen op imams. Uiteraard is dit een actie die de aanpak van radicalisering overstijgt. Het past vooral in het streven van de agentschappen naar een aanpak op maat van elke persoon die inburgert.

Het Agentschap Integratie en Inburgering werkt zelf ook een interne aanpak uit in het omgaan met verontrustend gedrag van cliënten, individuen en groepen in de samenleving, en eventueel ook van medewerkers. Die aanpak bestaat uit vier grote acties. Ten eerste, omgaan met moeilijke situaties. Dat is het voeren van soms wel zeer moeilijke en penibele gesprekken, één op één en in groep, omgaan met agressie enzovoort. Dit is enkel voor de eerstelijns werkers van het Agentschap Integratie en Inburgering. Ten tweede, een inhoudelijke kennisopbouw rond preventie van radicalisering en polarisering, positieve identiteitsvorming enzovoort. Dit is een aanbod op maat van de diverse profielen binnen de Agentschappen Integratie en Inburgering. Ten derde, het professioneel handelen is belangrijk. Dit omvat onder andere de uitwerking van een deontologische code en de oprichting van een meldpunt verontrustend gedrag. Ten vierde zijn er lezingen over maatschappelijk relevante thema's. Die acties worden momenteel geïmplementeerd in de werking.

1.6. Mobiliseren van het middenveld

Er zijn in dit kader de projecten rond de positieve identiteitsontwikkeling, met name de projecten die werden geselecteerd na een gemeenschappelijke oproep van mezelf en minister Sven Gatz. De meeste projecten lopen nog tot eind dit jaar. Uiteraard is het belangrijk dat de expertise die in die projecten werd opgebouwd, wordt verankerd en gedeeld. Het heeft geen zin om projecten op te starten en te subsidiëren als vervolgens de resultaten daarvan in een kast belanden. Echt goede praktijken moet men delen. Er zijn ook verschillende platformen waar dat kan gebeuren.

Expertise en goede praktijkvoorbeelden delen is absoluut onontbeerlijk. Daarom vindt er in februari 2018 een gemeenschappelijk toonmoment plaats. Behalve de jeugdsector zijn ook andere sectoren en de lokale besturen uitgenodigd. Aanvankelijk zou dat toonmoment plaatsvinden op 4 december 2018. Heel veel mensen hebben zich echter moeten laten verontschuldigen. Omdat we een zo groot mogelijk bereik wilden hebben, hebben we beslist om dat moment te verplaatsen naar het voorjaar 2018. Het is weinig zinvol om zo'n moment te organiseren als veel belangrijke spelers zich moeten laten verontschuldigen, weliswaar om terechte redenen. Ik wil zo veel mogelijk mensen bijeenbrengen op dat toonmoment.

Daarnaast zal ook de opgebouwde expertise via verschillende andere kanalen, bijvoorbeeld via de sectorale websteaks en steunpunten, worden ontsloten. In juli 2017 werd een oproep gelanceerd rond maatschappelijke tegengeluiden, de zogenaamde counter narratives. Er werden 29 projecten ingediend door lokale besturen, onderwijsinstellingen, middenveldorganisaties enzovoort, door een heel breed gamma van organisaties en stakeholders dus. De procedure zit momenteel in de eindfase en de selectie zal in de komende dagen worden bekendgemaakt. De projecten zullen van start gaan op 1 maart 2018.

2. Coördinatie en acties inzake Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

2.1. Inleiding

Minister Jo Vandeurzen: Ook voor deze rapportage zal ik voortbouwen op het overzicht van de acties zoals bij de vorige rapportages. Ik doe dat zoals gebruikelijk aan de hand van een vijftal duidelijke aanbevelingen, die onder andere door het Europese Radicalisation Awareness Network worden aangehaald.

Het Europese expertisenetwerk schuift een belangrijke conditie als eerste naar voren, met name het vormen en de deskundigheidsbevordering van de eerstelijnswerkers, de professionelen, en dit ook in de welzijns- en zorgvoorzieningen. We zetten in de voorbije periode deze inspanning voort en versterkten die nog door onder andere het continueren van de werking van de Ondersteuningsteams Allochtone Jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand. De OTA's bekleden binnen de zorg voor jongeren steeds meer een positie als experts in de uitbouw van een cultuursensitieve aanpak.

We hebben het in deze commissie al herhaaldelijk gesteld: de basis blijft natuurlijk een breed model van integratie tot en met hoe we onze zorg organiseren in het superdiverse Vlaanderen. We komen hier nog uitgebreid op terug, maar we doen dit door bijvoorbeeld een nieuwe piste te bewandelen in het betrekken van familieleden, lotgenoten in onze aanpak, via de Huizen van het Kind.

De tweede aanbeveling, het betrekken van de geloofsgemeenschap, vertalen we als het voeren van een breder beleid inzake diversiteitsvraagstukken, gericht op dialoog en participatie. In de voorbije periode finaliseerden we het gesprek met het platform van Vlaamse imams en moslimdeskundigen met de vraag zich te verenigen en te organiseren, zodat we via een bijkomende investering een organisatie krijgen die zich flexibel kan inzetten in de persoonsgerichte aanpak, zowel in als na detentie, zowel voor minder- als meerderjarigen. Die investering doen we door in eerste instantie 174.000 euro vrij te maken voor de doorstart van dit initiatief.

Ten derde is er het belang van het betrekken en ondersteunen van familieleden en van de context. We realiseren dit nu door de bijsturing van de initiatieven binnen de opvoedingslijn. We moeten na evaluatie erkennen dat telefonisch

contact zinvol is en we blijven de Opvoedingslijn positioneren als kanaal, ook voor opvoedingsvragen die verband houden met ongerustheid over radicalisering, maar in de bijsturing voorzien we dat de Huizen van het Kind lotgenotengemeenschappen op een zo laagdrempelig mogelijke manier daadwerkelijk gaan ondersteunen. Door de ondersteuning van ouders en lotgenoten installeren we rond de opvoedingslijn een breder netwerk, als een soort community, om die vragen sneller en frequenter te capteren. In die zin haken we in op de ervaring met de twee oproepen van de Koning Boudewijnstichting inzake lokale good practices, die zich laagdrempelig inzetten voor de ondersteuning van ouders en families die getroffen zijn door de problematiek.

Ten vierde vermelden we de voortgang naar een duurzaam gedeeld kader, zowel federaal als in de gemeenschappen, met aandacht voor de ketenaanpak en een duidelijk case-management, zowel in als na detentie. Ik kom straks terug op de afspraken die gemaakt zijn in het kader van de terugkerende moeders met jonge kinderen. Wat dat laatste betreft heeft het geen zin om voorbarige conclusies te trekken uit de geciteerde cijfers. De aanpak van de problematiek van jonge kinderen die terugkeren, gebeurt immers in nauw overleg met OCAD en de andere federale actoren.

Ten slotte voorzien we in een integrale aanpak op maat in de zogenaamde disengagementprogramma's en hebben we ook oog voor de randvoorwaarden en de vragen die kunnen rijzen rond het waarborgen van de kwaliteit van de interventies.

Ik verwijs naar de op Vlaams niveau opgezette structuur om over de Vlaamse beleidsdomeinen heen de voortgang te monitoren. Ondertussen is die voldoende bekend. De uitbreiding van het Vlaams Platform naar de federale actoren blijkt een goede optie: naast de vertegenwoordiging van Binnenlandse zaken, zetelt nu ook een permanente delegatie van OCAD en de FOD Justitie in ons overleg. Het platform is een duidelijke weerspiegeling van hoe de aanpak ook lokaal moet gebeuren en de afstemming is directer.

2.2. Training en bewustwording voor eerstelijns werkers

We hebben de voorbije periode gemerkt dat breed inzetten op het vormen en de deskundigheidsbevordering van de welzijnswerkers sterk beantwoordt aan een grote behoefte. We continueren de versterking van de OTA's en bekijken hoe we andere initiatieven na de projectfase kunnen inbedden in onze reguliere aanpak. Dat is zo voor de initiatieven bij De Touter in Antwerpen en De Cocon in Vilvoorde. De deugdzaamheid van die initiatieven is de voorbije jaren op het terrein aangetoond. We bekijken nu hoe we ze via meer duurzame financiering in de jeugdhulp kunnen inbedden. Voor De Touter betekent dit bijvoorbeeld dat we bekijken hoe we 'Houvast' in een meer persoonsgerichte aanpak kunnen integreren in de modulaire financiering binnen Jongerenwelzijn. Ook voor De Cocon verkennen we een soortgelijke piste. Wat De Cocon in Vilvoorde betreft, werd de opdracht inzake het uitwerken van een draaiboek gefinaliseerd. Jongerenwelzijn zal hierrond in de loop van deze maand een traject met de sector opstarten door het actief te verspreiden als good practice.

2.3. (Geloofs)gemeenschappen erbij betrekken

Een tweede aanbeveling van het Europese netwerk van experts is het betrekken van de gemeenschappen, de geloofsgemeenschappen, kortom de inbedding in een breder diversiteitsverhaal. We verwijzen hier deels naar een vorm van constant beleid. Ook hier blijkt informatiedeling en het kenbaar maken van bijvoorbeeld het onderwijs-, jeugdhulp- en welzijnsaanbod aan onder meer de moskeeverenigingen belangrijk. We boeken hier duidelijk voortuitgang,

bijvoorbeeld door het verspreiden van deze informatie via het Agentschap Integratie en Inburgering. In elke gemeenschapsinstelling en het Vlaams detentiecentrum is een moslimconsulent actief en werd een afsprakenkader gemaakt, gevalideerd door het directieteam van de afdeling Gemeenschapsinstellingen. Een duurzame aanpak is slechts mogelijk als dit wortelt in een breder diversiteitsbeleid binnen welzijn en zorg. We blijven inzetten op het belang van het verhogen van de tewerkstellingsgraad binnen de welzijns- en gezondheidsinstellingen.

2.4. Betrekken van de families

Interculturalisering van de zorg is ook expliciet opgenomen in het actieplan 3.0 'Werk maken van werk in de zorg'. Zoals gezegd is het belang van de rol van de ouders, het ondersteunen van de gezinnen en het betrekken van de families binnen onze visie op een gezinsgerichte aanpak iets wat we delen en waar we sterk willen op inzetten. Vanuit de ervaringen met de backoffice van de Opvoedingslijn kwam al zeer snel het besef van de kracht van de inbreng van lotgenoten, moeders, familieleden die zelf getroffen werden door het vertrek en de radicalisering van een zoon, dochter, broer of zus. Vanuit de evaluatie slaan we dus ook resoluut deze weg in. We heroriënteren een deel van de inzet van de opdracht van de Opvoedingslijn naar de inzet op de ondersteuning van lotgenoten.

Concreet ziet de bijsturing er als volgt uit. Wat de Opvoedingslijn betreft, gaan we voor continuering van de financiering. Verwachtingen naar de Opvoedingslijn blijven het voortzetten van de telefonische ondersteuning van ouders, opvoeders en families. Het aantal oproepen blijft overigens vrij stabiel: heden zitten we op 41 oproepen die linken aan de problematiek van radicalisering. Bij de Opvoedingslijn zal ook werk gemaakt worden van het uitbouwen van een anonieme chatservice en de ondersteuning van de Huizen van het Kind en de lotgenotengroepen. Wat die lotgenotengroepen betreft, bouwen we zoals gezegd voort op de good practices die via de oproepen van de Koning Boudewijnstichting geselecteerd werden en positief geëvalueerd worden. Met die zelforganisaties zetten we een samenwerking op met het netwerk van de Huizen van het Kind.

Deze samenwerking concretiseert zich door een partnerschap met een of meerdere partnerorganisaties binnen het netwerk. Zij organiseren de ouderbijeenkomsten. In deze bijsturing is ook voorzien in een financiële ondersteuning van die lotgenotengroepen en zelforganisaties. We willen hiermee, zonder nieuwe structuren te maken, deze initiatieven ondersteunen en ze laten aansluiten op de Huizen van het Kind, waardoor we in Vlaanderen en Brussel een versterkend effect creëren. Zoals u weet, dekken de Huizen van het Kind nu al 70 procent van de gezinnen in Vlaanderen. We bereiden momenteel een oproep voor die begin volgend jaar zal worden uitgestuurd, om dit bereik met een bijkomende investering verdere uitspreiding te geven.

Zoals u weet uit de vorige rapportages, vertrekken we van een integrale veiligheidsaanpak. Hierbij is ook het aspect van informatiedeling een kritische succesfactor.

2.5. Individuele trajecten

Wat betreft het operationaliseren van deze aanpak, verwijzen we naar de definitie van de disengagementtrajecten zoals we die hier al in vorige commissievergaderingen vermeld hebben en ook naar de hernieuwde opmaak van het actieplan. We vertrekken hierbij duidelijk van een lokale aanpak waarbij een coördinerende rol wordt gelegd bij de LIVC's die alle actoren samenbrengen.

Wat die disengagementtrajecten betreft, is het belangrijk te vermelden dat we via een overeenkomst 174.000 euro vrijmaken voor de samenwerking met het platform van Vlaamse imams en islamdeskundigen. Met dit project bieden wij een aanbod waarbij we vooral willen focussen op de terugdraaiende werkingsdynamiek voor vergevorderde radicaliseringsprocessen, vroegdetectie, vroeginterventie en terugval- en hervалpreventie. Hierbij maken we een onderscheid tussen verschillende doelgroepen: personen of groepen die een mening toegedaan zijn dat radicaliseren binnen de huidige maatschappij een vanzelfsprekendheid is; personen of groepen die neigen tot radicaliseren; personen of groepen die geradicaliseerd zijn en op het punt staan of eventueel bereid zijn om in het buitenland strijd te gaan voeren; en ten slotte groepen die teruggekeerd zijn van regio's waar zij werden blootgesteld aan geweld.

Vertrekkende vanuit de Vlaamse context, de ervaringen en de contacten die we hebben op het terrein, willen we met dit project voornamelijk focussen op de laatste twee groepen die hierboven vermeld zijn. U begrijpt dat we met dit project een belangrijk element in de 'multi-agency approach' bijkomend versterken, namelijk de expertise vanuit een theologisch tegendiscours.

Wat betreft de minderjarigen verwijzen we naar onze omstandige toelichting in de vergadering van de commissie Welzijn van 17 oktober jongstleden. Op basis van de gegevens van de inlichtingendiensten spreken we in België over een 115-tal minderjarigen die in IS-gebied verblijven. Van 32 kinderen beschikken de veiligheidsdiensten over geen gegevens omtrent leeftijd of geslacht en van 28 kinderen is het niet zeker of zij naar België zullen terugkeren omdat zij geen bekende of levende Belgische ouder meer hebben. Er is concrete informatie dat 20 gezinnen, vrouwen met in totaal 40 kinderen, zouden willen terugkeren naar België.

We onderscheiden drie fases in het traject van kinderen van terugkerende Syriëstrijders: detectie, assessment en traject op maat. U kent de afspraken voor minderjarigen, die vrij helder zijn beschreven in het raam van twee omzendbrieven, met name de gemeenschappelijke omzendbrief van 21 augustus 2015 van de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Justitie met betrekking tot de opvolging van FTF's en de COL 10/2015 van het College van Procureurs-generaal met betrekking tot de strafrechtelijke opvolging van FTF's.

We hebben hierover met OCAD en het College van Procureurs-generaal operationele afspraken gemaakt. Een eerste assessment gebeurt door OCAD. OCAD verwittigt, zodra het inschat dat een minderjarige onderweg is naar België, de betrokken partners, zoals omschreven in de gezamenlijke omzendbrief. Het gaat hier voornamelijk over de inlichtingen -en veiligheidsdiensten, het parket en de Dienst Vreemdelingenzaken. De opvolging gebeurt binnen de lokale taskforce en de lokale integrale veiligheidscellen. Daarnaast heeft de leidend ambtenaar van het Vlaams agentschap Jongerenwelzijn de afspraak met OCAD dat hij eveneens verwittigd wordt.

Overeenkomstig de omzendbrief COL 10/2015 bezorgt het federaal parket de inlichtingen over het traject van de teruggekeerde Syriëstrijders aan de jeugdparketten. Zodra bekend is welk jeugdparket betrokken is, wordt, in afwachting van een vordering door het jeugdparket, de desbetreffende regioverantwoordelijke en regiocoördinator op de hoogte gebracht door de administrateur-generaal van Jongerenwelzijn. Op basis van de inlichtingen en het onderzoek zal het jeugdparket dan de nodige acties ondernemen. Afhankelijk van de leeftijd van de minderjarige en de gegevens van het dossier zal een traject 'verontrustende situatie in het kader van de integrale jeugdhulp' opgestart worden, dan wel een traject 'misdrijf omschreven feit'. Het is pas wanneer het jeugdparket een jeugdrechter vordert of het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg

inschakelt, dat de diensten van Jongerenwelzijn in actie kunnen treden om de minderjarige aanklappend op te volgen.

Momenteel worden twee minderjarige kinderen, respectievelijk één en drie jaar, van een teruggekeerde vrouw die enige tijd in de gevangenis heeft verbleven, opgevolgd vanuit een centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning en een centrum algemeen welzijnswerk. Die hulpverlening werd opgestart in de gevangenis. Er werd door het parket geen verdere actie ondernomen. Een justitieassistent volgt binnen het gegeven mandaat de voorwaarden van de moeder op. Er zijn momenteel geen andere meldingen gekend bij de diensten van Jongerenwelzijn.

We hebben deze case aangewend om onze verwachtingen ten aanzien van het jeugdparket en de interpretatie van de COL 10/2015 nog eens duidelijk te stellen. We hebben aan het Openbaar Ministerie gezegd dat het heel belangrijk is dat het beseft dat de interventie van het jeugdparket noodzakelijk is. Het is heel belangrijk dat ook daaromtrent initiatief wordt genomen en dat onze diensten worden geactiveerd als dat nodig is.

De opvolging en de regie binnen de lokale taskforce en de lokale integrale veiligheidscellen is een cruciale factor in de persoonsgerichte aanpak. Na de detectie door OCAD is het belangrijk om via een grondig assessment een traject op maat uit te stippelen voor de minderjarige. De doelgroep van de minderjarigen die mogelijk zullen terugkeren uit IS-gebied is niet homogeen. Het gaat om erg jonge kinderen die daar geboren zijn, kinderen en jongeren waarvan kan worden ingeschat dat zij in aanraking zijn gekomen met het gedachtegoed van IS zonder er actief aan deel te nemen of minderjarige FTF's. Het is dus niet mogelijk om in een eenduidig aanbod te voorzien. Er zal traject per traject worden gekeken welke hulpverlening de beste optie is. Wanneer het jeugdparket een jeugdrechter vordert of een ondersteuningsteam jeugdzorg inschakelt, wordt er een maatschappelijk onderzoek gevoerd. Hierbij wordt in de eerste plaats ook rekening gehouden met de infofiche van OCAD en de gegevens van het jeugdparket.

Binnen Jongerenwelzijn wordt bekeken hoe een multifunctioneel assessment nog extra kan bijdragen tot een snel en passend traject op maat, bovenop het huidige assessment. Een partnertafel met experts zoals een theologische expert, de Ondersteuningsteams Allochtone Jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand en de referentieconsulenten, samen met het gezin en de minderjarige, wordt als een goede praktijk naar voren geschoven.

Afhankelijk van het assessment en het maatschappelijk onderzoek wordt in het brede jeugdhulplandschap en daarbuiten gekeken welke hulpaanbieders het best geplaatst zijn om de nodige hulp te bieden. Het aanbod kan worden gecombineerd tot een traject op maat van de minderjarige. We hanteren dezelfde principes als voor andere jeugdhulpvragen en ook hetzelfde aanbod is beschikbaar. Het aanbod versterken we vanuit de OTA's, De Touter, expertise vanuit Solentra en de vereniging van islamconsulenten. Op dat laatste kom ik straks nog even terug.

Dit brede aanbod van jeugdhulp en ondersteuning van meer gespecialiseerde diensten en experts, geeft mogelijkheden om een traject op maat van elke minderjarige die terugkeert uit IS-gebied, uit te werken.

Wat betreft de meerderjarigen en onze Justitiehuizen, hebben we in deze commissie reeds verwezen naar de gezamenlijke omzendbrief van de federale ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie, waarbij de regie voor de opvolging

van de FTF's op het lokale niveau ligt bij de LIVC's en de lokale taskforces. We volgen de federale overheid in die visie.

2.6. Gegevensuitwisseling

We zijn in deze commissie ook reeds uitgebreid ingegaan op de infofluxen en het belang ervan. Op gebied van informatie-uitwisseling lopen er momenteel op het niveau van de federale overheid heel wat initiatieven zoals de uitbreiding van de databank FTF's met homegrown terrorist fighters en haatpredikers, die vorige week op de Federale Regering werd goedgekeurd, de ontwikkeling van het kader voor de LIVC's, de evaluatie van de omzendbrief infoflux, het wetsontwerp over het beroepsgeheim, de wettelijke basis voor de databank Sidis Suite van het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen en het intussen goedgekeurde nieuwe kader inzake beroepsgeheim.

De informatie-uitwisseling met de diensten van de gemeenschappen op basis van al die nieuwe initiatieven op het federale niveau wordt steeds meer op punt gezet. Een belangrijk aspect hierin is of en hoe de informatie die via de databank terrorist fighters en haatpredikers beschikbaar is, en die geheim is, betekenisvol kan zijn binnen een begeleiding. Dat is een belangrijk issue. De informatie is geheim, maar aan de andere kant is het de bedoeling dat ze ergens een plaats krijgt in een begeleiding.

2.7. Belang van een lokale aanpak

We willen hier opnieuw en vooral het belang van de lokale aanpak benadrukken, zeker in het kader van het homegrown terrorisme. Het is de lokale overheid, via de lokale integrale veiligheidscellen, die de regie heeft in een disengagementstraject. Deze integrale, persoonsgerichte aanpak, die lokaal vertaald wordt naar een multi-agency benadering en samenwerking van politie, lokale overheden, hulpverlening, gezondheidszorg, werk, vrije tijd, de lokale gemeenschap en justitie, wordt internationaal naar voren geschoven als een goede praktijk. Het zijn de lokale partners die uitvoering moeten geven aan die aanpak door een goede kennis van de sociale kaart en het uitwerken van de ketenaanpak die toelaat om aanklappend te werken op basis van concrete samenwerkingsafspraken. We verwijzen naar wat minister Homans aanbracht over de ondersteuning van de lokale besturen. Een goede regionale afstemming tussen de partners is belangrijk. De werkgroep radicalisering van de VVSG speelt hierin een trekkende rol. Daar stemmen we ook nauw mee af.

2.8. Disengagementtrajecten

Het strafrechtelijke traject en de opvolging van personen die gekend zijn voor gewelddadig radicalisme, ongeacht of zij veroordeeld of verdacht zijn van terroristische misdrijven, moet deel uitmaken van het disengagementtraject. De afstemming tussen de bestuurlijke opvolging, de opvolging door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de strafrechtelijke opvolging moet worden verzekerd zowel op het niveau van de lokale taskforces, waarvan naast de inlichtingen en veiligheidsdiensten ook het parket deel uitmaakt, als binnen de lokale integrale veiligheidscellen, waaraan de justitieassistenten en de consulente deelnemen. Wat betreft de justitieassistenten geldt dit uiteraard steeds binnen een gegeven mandaat.

De aanpak van radicaliseringsdossiers binnen de afdeling Justitiehuisen volgt twee sporen. Enerzijds zijn er de huidige radicaliseringsdossiers die reeds opgenomen moeten worden en anderzijds bereiden de Justitiehuisen zich voor op een nieuwe golf van radicaliseringsdossiers van personen die nog veroordeeld zullen worden in nieuwe terrorismeprocessen of van veroordeelden die

momenteel nog in detentie verblijven, maar in de toekomst zullen vrijkomen, al dan niet met begeleiding door een justitieassistent.

Momenteel zijn er een twintigtal terro-dossiers die actief worden opgevolgd. In 70 procent van deze terro-begeleidingsdossiers binnen de justitiehuisen betreft het mandaten die kaderen in de voorlopige hechtenis, zijnde vrijheid onder voorwaarden. Daarna volgen de mandaten maatschappelijke enquêtes en de probatiedossiers. De voorwaarden die worden opgelegd binnen het mandaat, kunnen politionele voorwaarden zijn die worden opgevolgd door de politie. Voorbeelden zijn geen strafbare feiten plegen, een contactverbod, uitgangsverbod enzovoort. Daarnaast kunnen er ook begeleidingsvoorwaarden worden opgelegd die opgevolgd worden door de justitieassistent. Deze begeleidingsvoorwaarden zijn eveneens zeer divers en op maat gesneden. Meestal gaat het over de klassieke voorwaarden, namelijk een opleiding afmaken, contact houden, psychologische begeleiding, werk zoeken enzovoort.

Andere voorwaarden passen specifiek binnen een disengagement: de moskee bezoeken, zich niet naar het buitenland begeven, zich niet op sociale media begeven enzovoort. Onze ervaring is dat de voorwaarden vrij divers zijn en de opvolging niet steeds evident. Die analyse werd ook gedeeld door de andere gemeenschappen in dit land. In de permanente werkgroep tussen het College van Procureurs-generaal en de gemeenschappen wordt gewerkt aan een omzendbrief inzake werkbare voorwaarden in terro-dossiers.

De begeleidingsvoorwaarden worden door de justitieassistent vormgegeven, samen met de lokale actoren. Zo wordt er door de lokale Justitiehuisen reeds samengewerkt met diensten zoals politie, LIVC, diverse stadsdiensten, thuisbegeleiding, theologen, deradicaliseringsambtenaren enzovoort, dit met het oog op de nodige ondersteuning en omkadering om de betrokkene opnieuw aansluiting te laten vinden in zijn lokale leefomgeving en het risico op recidive of verdere radicalisering tegen te gaan. In de opvolging stemmen we ook goed af op onze aanpak in de gevangenissen en zorgen we voor een 'warme overdracht' tussen de consultants in de gevangenis en de justitieassistenten. Ik zal daar straks nog wat meer over zeggen.

Wat betreft het tweede spoor, de voorbereiding van de golf aan nieuwe dossiers, werd een team Radicalisering opgericht binnen het centraal bestuur van de afdeling Justitiehuisen, dat de verschillende taken die samenhangen met de radicaliseringsproblematiek, opneemt. Het team heeft de afgelopen periode onder meer de huidige werkwijze binnen de Justitiehuisen herbekeken, en specifiek voor radicaliseringsdossiers aanbevelingen uitgewerkt waarin een aangepaste werkwijze en organisatie voor radicaliseringsdossiers wordt voorgesteld. Qua organisatie houdt dat onder meer in dat er een aantal experts binnen de afdeling ingeschakeld worden als ondersteuning voor justitieassistenten die worden aangesteld in radicaliseringsdossiers. Die experts zullen zich voortdurend bijscholen en nemen deel aan internationale fora. Qua methodologie wordt een aangepaste werkwijze voorgesteld voor deze dossiers, met onder meer een intensievere verificatie en opvolging en een structurele dossierbespreking. De afdeling Justitiehuisen zal ook een aantal justitieassistenten een doorgedreven opleiding laten volgen inzake cultuursensitiviteit, radicalisering en polarisering, identiteitsontwikkeling bij jongeren en specifiek bij moslimjongeren, risicotaxatie bij gewelddadig extremisme, interculturele communicatie en gesprekstechnieken.

Daarnaast zullen vanuit de afdeling Justitiehuisen een aantal partnerschappen worden gesubsidieerd om mee invulling te geven aan de verschillende aspecten die nodig zijn om een zo volledig mogelijk disengagementstraject op te zetten. Binnen de middelen van de alternatieve gerechtelijke maatregelen, de zogenaamde Globaal-Planmiddelen, zullen voor disengagementtrajecten expliciet

bijkomende middelen gereserveerd worden. Het gaat over een budget van ongeveer 1,2 miljoen euro gedurende de volgende vier jaar, voor trajecten gekoppeld aan een mandaat binnen de Justitiehuisen. Daarmee kunnen we stabiele partnerschappen opbouwen die inzetten op intensieve begeleiding en geestelijke gezondheidszorg, waaronder bijvoorbeeld ook de verslavingszorg.

We verwijzen ook naar een duurzame samenwerking inzake de theologische ondersteuning, die wordt geboden door het Platform van Vlaamse Imams en Moslimdeskundigen. Daardoor kunnen justitieassistenten en de dienst Jongerenwelzijn bij het opvolgen en begeleiden van radicaliseringsdossiers een beroep doen op gescreende islamdeskundigen.

In de overeenkomst zijn ook in onderling overleg duidelijke bepalingen inzake deontologie en kwaliteit opgenomen. De start van het project is voorzien voor januari 2018. Voor de overige projecten opteren we samen te werken met bestaande, gekende organisaties, zodat we ook de kwaliteit kunnen verzekeren. Verder willen we samen met OCAD bekijken welke rol zij kunnen spelen.

2.9. Verder uitwerken van persoonsgerichte aanpak in de gevangenissen

In de gevangenissen wordt samen met DG EPI de persoonsgerichte aanpak verder uitgewerkt. We streven ernaar om in samenwerking met het gevangeniswezen een aanpak op maat uit te werken voor alle gedetineerden die gekend zijn vanwege een radicaliseringsproblematiek. We vertrekken daarvoor van de definitie van een disengagementstraject, zoals werd besproken op de IMC Justitiehuisen. We hebben dat hier de vorige keren ook uitvoerig toegelicht.

De geradicaliseerde gedetineerden worden door de centrale diensten van het gevangeniswezen, de Cel Extremisme en de Centrale Psychosociale Dienst Extremisme, opgevolgd. De federale overheid is bevoegd voor het beleid van de gevangenissen, inclusief het detentiebeleid en het detentieregime, de opvolging van het detentietraject door de psychosociale dienst, de dienst gezondheidszorg, de levensbeschouwelijke begeleiders en de detentiewerkzaamheden. De Vlaamse overheid is bevoegd voor de hulp- en de dienstverlening aan gedetineerden gericht op de re-integratie, zoals het justitieel welzijnswerk, de forensische teams van de centra voor geestelijke gezondheid, het aanbod sport en cultuur, volwassenenonderwijs en VDAB.

De geradicaliseerde gedetineerden die gekend zijn door de Vlaamse diensten actief in de gevangenissen, kregen een begeleidingsaanbod van de Vlaamse diensten. Het overgrote deel van de gedetineerden ging op dat aanbod in en wordt individueel begeleid door een trajectbegeleider van het justitieel welzijnswerk en/of een psycholoog van de centra geestelijke gezondheidszorg en de federale zorgteams in de gevangenissen. Voor elke gedetineerde wordt afgewogen wie de begeleiding het best opneemt. Ook andere hulp- en dienstverleners actief in de gevangenis, kunnen bij dat begeleidingstraject betrokken worden, zoals VDAB, sport- en cultuurfunktionarissen, handicapspecifieke ondersteuning enzovoort. Waar mogelijk wordt ook de context van de gedetineerde bij de begeleiding betrokken. We vertrekken immers vanuit de 'multi-agency approach'. De medewerkers van het justitieel welzijnswerk kregen bovendien een opleiding met betrekking tot het thema radicalisering.

Gedetineerden met een hoog risicoprofiel worden individueel begeleid door de experten-consulenten radicalisering. De twee experten-consulenten, die sinds november 2016 de hulp- en dienstverlening en de beleidscoördinatoren in de gevangenissen hebben versterkt, hebben een niet te onderschatten bijdrage geleverd, zowel op beleidsmatig vlak als in de individuele trajecten.

Er is gekozen voor een gefaseerde opstart. In januari 2017 zijn de consultants gestart in Hasselt op de D-Rad:Ex-afdeling. Momenteel zijn ze daarnaast actief in Beveren, Brugge en Gent. Een gedetineerde in Antwerpen werd intussen verplaatst naar Hasselt. In samenspraak met DG EPI zullen we ook bekijken in welke gevangenissen de experten-consulenten verder aan de slag gaan. De consultants zijn, op datum van 1 december, zelf actief met 24 gedetineerden, waarvan drie begeleidingen na detentie. Vier dossiers werden afgesloten. Samen was dat goed voor 375 intensieve, langdurige gesprekken.

Dat het aantal toch wel een bepaalde kleuring heeft gekregen in de communicatie, is wat ons betreft niet heel correct. Ik zal er daarom wat grondiger op ingaan in deze commissie. Eerst en vooral moeten wij onze waardering uitdrukken voor het intensieve werk dat deze experten verrichten. Zij werken met gedetineerden met de hoogste risicoprofielen en slagen erin om met hun aanpak, ook met deze gedetineerden in niet-evidente omstandigheden, een doorbraak te forceren. Voor deze gedetineerden wordt nauw samengewerkt met de trajectbegeleiders van het justitieel welzijnswerk, de psychologen van de centra geestelijke gezondheidszorg en de onderwijscoördinatoren. Daarnaast is er ook afstemming met de islamconsultanten en de diensten in de gevangenis, de gevangenisdirectie, de dienst gezondheidszorg en de psychosociale dienst. Natuurlijk is het ook belangrijk dat er afstemming is met de Justitiehuizen, die zullen overnemen.

De consultants bieden ook tweedelijnsondersteuning aan de hulp- en dienstverleners in de gevangenissen. Dat gaat over telefonisch consult in individuele dossiers, het ondersteunen van intervisie, het geven van vorming enzovoort. Daarvoor werd een aanmeldingsprocedure uitgewerkt. Ik wil nogmaals benadrukken dat ook andere gedetineerden die door DG EPI gevolgd worden vanwege extremisme, een aanbod krijgen vanuit de hulp- en dienstverlening. Samen met DG EPI kiezen we ervoor om zo veel mogelijk te normaliseren. De consultants voor de aanpak van radicalisering in de gevangenissen zijn een versterking van de reeds aanwezige hulp- en dienstverlening in de gevangenissen. Zij zorgen er mee voor dat de hulp- en dienstverleners die werkzaam zijn in de gevangenissen, voldoende sterk staan om zelf aan een terro-gedetineerde de juiste begeleiding op maat te kunnen bieden.

We werken die persoonsgerichte aanpak samen uit met DG EPI, die het detentietraject uitwerkt. Daarin moet continu gezocht worden naar een afstemming tussen enerzijds het detentietraject dat DG EPI uitwerkt, met inherent daaraan verbonden veiligheidsaspecten, en anderzijds het re-integratietraject. Er vindt structureel overleg plaats tussen de afdeling Welzijn en Samenleving en het DG EPI om tot een afgestemde aanpak te komen van de problematiek van radicalisering in de gevangenis. Ook de afdeling Justitiehuizen is bij dat overleg betrokken, om de continuïteit in het traject te kunnen verzekeren, waar in het verdere traject na de gevangenis een mandaat aan het Justitiehuis wordt gegeven.

Om de afstemming te verzekeren tussen de verschillende diensten, werd een ontwerp van draaiboek gemaakt, dat nu voor finale goedkeuring voorligt. Het zal overigens maar beperkt verspreid worden. Het is niet de bedoeling dat dat zeer publiek is. Dit draaiboek blijft een work in progress en zal ons de mogelijkheid bieden om de aanpak te blijven evalueren.

Met onze werkwijze inzake de persoonsgerichte aanpak sluiten we ons aan bij de internationale goede praktijken. Voor vele overheden is de aanpak van de preventie van gewelddadige radicalisering en disengagement een continu zoeken naar goede methodieken. We vinden een wetenschappelijk onderbouw daarom belangrijk. De aanpak van de consultants in de gevangenis zal daarom ook wetenschappelijk worden opgevolgd en resulteren in een beschrijving van de

methodieken, de contextuele inbedding, een visieontwikkeling en het ontwikkelen van indicatoren die toelaten om de werkzaamheid en procesresultaten in te schatten. We voorzien in die externe wetenschappelijke evaluatie door het Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Welzijn, Samenleving en Gezin, een samenwerking tussen de VUB, KU Leuven en UGent.

2.10. Besluit

Om af te sluiten: alle acties zijn ofwel lopend, worden al bijgestuurd, zelfs wetenschappelijk geëvalueerd en versterkt. We maken ook duidelijke keuzes: een duidelijke regierol voor onze lokale besturen en de lokale actoren moeten verder worden ondersteund. We hebben hierbij oog voor de expertise van alle gemeenschappen, lotgenoten en slachtoffers. Enkel hun inzichten kunnen bijdragen tot een gerichte aanpak.

Ik kan nog aanvullen dat het wetenschappelijk onderzoek effectief is opgestart. 70 procent van de mandaten vrijheid onder voorwaarden in het kader van de voorlopige hechtenis hebben betrekking op die terrorismedossiers. Het is belangrijk dat nog eens te onderstrepen.

3. Coördinatie en acties inzake Onderwijs

Minister Hilde Crevits: Ik zal een korte stand van zaken geven over al langer lopende initiatieven en daarna zal ik blijven stilstaan bij enkele nieuwe initiatieven vanuit het beleidsdomein Onderwijs.

3.1. Coördinatie en samenwerking in de uitvoering

Hiertoe behoort het aanspreekpunt radicalisering. Bij dat centraal aanspreekpunt kunnen scholen en centra voor leerlingenbegeleiding met vragen terecht. Het aanspreekpunt werd sinds 20 januari 2015 950 keer geconsulteerd. Het gaat, gelukkig maar, niet enkel over problemen rond radicalisering, maar vooral over hoe een school kan omgaan met diversiteit en dergelijke zaken. Uit de harde cijfers kan men dus niet zomaar afleiden dat het probleem op school enorm is geworden. Men moet niet alleen het aantal consulten bekijken, maar ook wat er wordt gevraagd. Het centraal aanspreekpunt neemt actief deel aan het Vlaams Platform Radicalisering en zorgt ook binnen ons beleidsdomein voor afstemming en informatieoverdracht. Het is belangrijk te onderstrepen dat die informatieoverdracht ook gebeurt met de Franse Gemeenschap.

Daarnaast hebben we actief overleg met de referentiepersonen radicalisering binnen de koepels, het GO! en de centra voor leerlingenbegeleiding. Het aanspreekpunt is ook het meldpunt voor scholen die een beroep willen doen op het netwerk van islamexperten. In samenwerking met het Departement Welzijn is er daarnaast een gezamenlijke kennis- en expertencel opgericht met deelnemers uit de beide beleidsdomeinen. De bedoeling is dat deze cel de beleidsaanpak inhoudelijk voedt. De verwachting is dat de expertencel advies verleent over de verdere uitvoering van ons Vlaams actieplan.

In verband met informatiedeling kennen jullie wellicht de website die is opgestart, waar scholen, leerkrachten, leerlingen en ouders informatie kunnen vinden over het thema radicalisering. Op www.onderwijs.vlaanderen.be zijn allerlei zaken te vinden over de preventieve rol van het onderwijs, naast praktische informatie, het 'canvas' noodplanning voor scholen, de draaiboeken met handvatten, een aantal leer- en hulpmiddelen en informatie rond het Vlaams beleid met betrekking tot de aanpak van radicalisering.

We hebben een nieuwe samenwerking met OCAD. De mensen van OCAD zijn op dit ogenblik gestart met een omgevingsanalyse van geradicaliseerde jongeren. Ze zijn aan het zoeken wat hun vooropleiding was, welke carrière ze op school hebben gevolgd. Men heeft ons gevraagd om mee te werken aan die omgevingsanalyse. We hebben daar uiteraard positief op geantwoord, waardoor nu voor het eerst het beleidsdomein Onderwijs en Vorming gegevens aanlevert om zicht te bieden op de gelopen schoolcarrières. Ook het volwassenenonderwijs is daarin betrokken. Het is toch wel van belang dat we leren uit processen die voorbij zijn. Dan kan het goed zijn om te kijken of en in welke mate de milieus impact gehad hebben op die processen. Deze informatiedeling is dus van het allergrootste belang.

De referentiepersoon radicalisering van het GO!, Karin Heremans, is ook covoorzitter van het Radicalisation Awareness Network, een expertisecentrum van de Europese Commissie dat als doel heeft good practices te delen. Zij zet haar opdracht voort.

Over de omzendbrief in verband met scholen en politie, omzendbrief PLP 41, heb ik het tijdens de afgelopen rapportages al uitgebreid gehad. Ondertussen is er een aanspreekpunt per politiezone dat de contacten met de scholen onderhoudt. Die contactpersonen waren vroeger niet altijd gekend. Tijdens de laatste rapportage op 6 juni 2017 heb ik gezegd dat alle aanspreekpunten aan de scholen zijn gecommuniceerd.

Op uitdrukkelijk en gezamenlijk verzoek van u allen is er ook werk gemaakt van een online databank met de gegevens van de vaste aanspreekpunten bij de politie enerzijds en de contactgegevens van directies anderzijds. In die databank kunnen zowel scholen als politiezones, mits ze een wachtwoord hebben, contactgegevens ophalen of wijzigen. Vorige keer hadden we de discussie over het feit dat als die gegevens publiek worden gemaakt, iedereen ze ziet. We hebben nu een tussenweg bewandeld. Er is een website en met een wachtwoord kan iedereen zijn gegevens invullen. Elke school in Vlaanderen kan dus nu zien wie zijn contactpersoon bij de politie is. Dat is belangrijk in het licht van de zaken uit het verleden. In de loop van deze maand december krijgt elke politiezone nog de kans om zelf aanpassingen te doen. In een volgende fase, begin 2018, zal gecommuniceerd worden over het bestaan van deze databank naar alle scholen en zullen de goede praktijken van samenwerking in de kijker geplaatst worden. Het is dus niet louter een statische databank. Er zal ook actief informatie op geplaatst worden.

We hebben de referentiepersonen radicalisering binnen het GO!, de onderwijskoepels en de CLB's gevraagd om zich te informeren over de samenwerking met de lokale politie en na te gaan welke bijkomende noden er binnen de scholen zijn. Als er bijkomende noden zijn, nemen wij die mee op om daarvoor facilitator te zijn. Het contact met de politie gaat uiteraard verder dan enkel de contacten in het kader van PLP 41, maar u weet dat het heel wat moeite heeft gekost om dat allemaal in orde te brengen. Het Departement Onderwijs heeft twee keer toelichting gegeven aan agenten van de lokale politie over ons actieplan radicalisering en de aanpak binnen onderwijs omdat het relevant is dat men binnen de politie weet op welke manier Onderwijs met de problematiek omgaat. Onbekend is onbeminde.

Omgekeerd wordt er in het voorjaar van 2018 een opleiding Community Oriented Policing Preventing Radicalisation and Terrorism, een Coppra-Light-opleiding, georganiseerd voor een aantal onderwijspersoneelsleden, in samenwerking met de lokale politie, om onderwijs vertrouwd te maken met de wijze waarop de politiediensten met radicalisering omgaan. De Coppra-opleiding richt zich tot politiemensen, maar er werd een lichtversie ontwikkeld voor andere professionals

met als doel handvatten aan te reiken en info en ondersteuning te geven inzake radicalisering. Tijdens de opleiding wordt gefocust op het radicaliseringsproces en op radicale en terroristische groeperingen. Er worden ook praktische richtlijnen gegeven over hoe men met radicalisering kan omgaan. Hoe herken je signalen? Wat doe je dan? Onderwijs geeft dus les aan de politie, maar omgekeerd wordt een opleiding aangeboden aan personeelsleden van Onderwijs. Het is de eerste keer dat Onderwijs dat doet. De eerste opleidingssessie richt zich op de onderwijsinspectie, het Netwerk Islamexperten en de referentiepersonen radicalisering, omdat zij als eersten worden geconfronteerd met radicalisering en we niet meteen aan tienduizenden mensen een opleiding kunnen geven. Afhankelijk van hoe dat loopt, zouden we dat willen uitbreiden.

3.2. Ondersteunen van de lokale aanpak

Wat betreft het ondersteunen van de lokale aanpak: we gaan niet categoriaal werken rond die bijzondere maar zeer beperkte doelgroep. We gaan vooral proberen te integreren binnen bestaande overlegstructuren, integrale jeugdhulpnetwerken en leerlingenbegeleiding. Hetzelfde geldt voor het begeleidingsaanbod.

Khalid Benhaddou staat nog steeds aan de leiding van het netwerk islamexperten. Dat wordt voor 137.000 euro gesubsidieerd. Eind november waren er in totaal 527 aanvragen gedaan sinds 1 oktober 2015. We zijn gestart met 125, vorig jaar waren er 232, de teller staat nu op ongeveer 200. We vermoeden dus dat het cijfer van vorig jaar dit jaar zal worden geëvenaard.

CONNECT is een project van de vzw Arktos. Dat heeft tot doel om heel snel expertise in te zetten in de scholen in Vlaanderen en Brussel waar een concentratie van jongeren met extreem risicogedrag schoolloopt. Voor dit schooljaar hebben we hiervoor 190.000 euro uitgetrokken. 36 scholen hebben zich aangemeld om eraan deel te nemen.

Dan zijn er ook twee nieuwe acties. Er zijn twee projectoproepen gepland. Een eerste om specifiek in te zetten op doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten te hoog ligt. Er is een doelgroep in onze samenleving die we niet of nauwelijks kunnen bereiken, en dat is heel jammer. Een tweede project gaat over polarisatiemanagement, weerbaarheidstraining en herstelgericht werken en omgaan met conflicten. Voor elk project is telkens in 100.000 euro voorzien.

Inzake preventie doen we aan traumabegeleiding via Solentra. Ik wil wel onderstrepen dat het hebben van een trauma absoluut geen oorzaak is van de radicalisering. U zou daar verkeerde conclusies uit kunnen trekken. Een trauma kan wel veroorzaakt zijn in een land dat in oorlog is en van waaruit kinderen naar hier zijn gevlucht. Het is heel belangrijk om daarmee accuraat te kunnen omgaan. Er is een voltijdse traumapsycholoog per provincie, behalve voor Antwerpen, waar er twee traumapsychologen zijn. Dat heeft te maken met een toevloed van jongeren met een trauma in Antwerpen, naar waar heel veel verhuisbewegingen gebeuren nadat gezinnen hier aankomen.

De hoofdpodracht bestaat erin de bestaande CLB-medewerkers te ondersteunen en te versterken in de omgang met een mogelijk trauma bij kinderen met een vluchtverhaal. We hebben het project verlengd voor de periode tot 31 januari 2019. We weten niet of het nadien nodig zal zijn, maar we zien wel dat de expertise die de traumapsychologen binnenbrengen bij de centra voor leerlingenbegeleiding, zeer nuttig en relevant is.

3.3. Versterken van kennis en expertise

Inzake het versterken van de kennis en de expertise zetten we een aantal zaken voort. Ik zal dit wat korter overlopen omdat dit in de vorige rapportage zeer uitgebreid aan bod is gekomen. Met vragen over deradicalisering kan men bij het meldpunt deradicalisering.onderwijs@vlaanderen.be terecht. We hebben een draaiboek handvatten voor preventie ontwikkeld. Er zijn canvassen noodplanning voor alle scholen om een concreet noodplan op te stellen. De schooldirecties zijn actief ingeschakeld en de CLB's hebben netoverschrijdend een draaiboek radicalisering gemaakt. Wij werken op dit ogenblik aan een actualisering en herwerking van ons noodcanvas omdat een aantal thema's moet worden geüpdatet. We hebben ook een zeer gebruiksvriendelijke versie van dat canvas ter beschikking gesteld. De dossiers die Klasse uitwerkt inzake noodplanning en crisiscommunicatie, willen we digitaal aan iedereen ter beschikking stellen.

Klasse maakt op dit moment werk van een e-book voor directeurs over het thema crisismanagement en -communicatie. Ik vermoed dat dit per e-mail zal worden opgestuurd. Dat e-book is een complementair hulpboek bij het canvas noodplanning waarin alle informatie is gebundeld, zodat scholen snel een werk of een bundel kunnen raadplegen als er iets aan de hand is, waarin allerhande aspecten gaande van crisiscommunicatie tot omgaan met verwerkings- en rouwprocessen op school, aan bod komen.

Op 11 oktober en 8 november 2017 organiseerde het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie, in samenwerking met het Vlaams Vredesinstituut, een dubbel webinar 'controverses in de klas en op school'. Er werd door Klasse ook een online dossier opgemaakt met een bundeling van getuigenissen. Sinds de vorige rapportages werden ook nieuwe artikels toegevoegd over een aantal zaken.

Tot nu toe lag de focus van ons beleid voornamelijk op het leerplichtonderwijs. Ook binnen het hoger onderwijs en volwassenenonderwijs leven op dit ogenblik vragen. Daarom is een studiedag georganiseerd met vertegenwoordigers van het hoger onderwijs en werken we met hen een vervolgtraject uit.

Er is ook nog een luik over de imamopleiding, waarin ik nog eens het onderscheid wil maken tussen radicalisering en de imamopleiding. Uiteraard leven daarover ook veel vragen. De bevoegdheid om te bepalen welke opleiding de imams moeten krijgen, ligt bij de Moslimexecutieve. Onderwijs kan hier organisatorisch en methodologisch ondersteunen. Er is een stuurgroep opgestart tussen vertegenwoordigers van EMB en het Vlaams onderwijs. Veel instanties van het hoger onderwijs zijn volledig bereid om samen met EMB vorm te geven aan de opleidingen. Er zijn ook interne werkgroepen opgestart over de vorming van de imams.

Via de media heb ik in september 2017 de plannen van EMB voor het opstarten van een eigen seminarie vernomen. Ik ben daar toch niet zo gelukkig over omdat ons hoger onderwijs, dat een hoge kwaliteit biedt, hierin zeer ondersteunend kan optreden. Ik heb tot op vandaag nog geen vraag van de Moslimexecutieve ontvangen, hoewel de maatschappelijke nood bijzonder groot is. Dit wordt met hen opgenomen. We zouden met hen een gelijkaardig traject moeten kunnen uitwerken als dat van de opleiding van islamleerkrachten. Voor het eerst in zovele jaren hebben we daarin nu concrete stappen gezet, die ertoe hebben geleid dat er op dit ogenblik door alle hogescholen een opleiding wordt aangeboden. Dat is een enorme sprong voorwaarts om de kwaliteit te laten stijgen. Ik zou hetzelfde willen doen met de imamopleiding.

Voorzitters van moskeeën en imams worden geïnformeerd over het onderwijsaanbod zodat zij gericht kunnen toeleiden. Het Bijzonder Comité voor Burger-schapseducatie brengt het aanbod rond herinneringseducatie toegankelijk op de klasvloer en krijgt daarvoor in totaal 92.000 euro. Wij ondersteunen ook een aantal didactische vormingsinitiatieven van onder andere de Koning Boudewijnstichting en Studio Globo.

Specifiek voor de collega's van de commissie Onderwijs is het de bedoeling om burgerschap als een van de sleutelcompetenties in ons onderwijs binnen te brengen en er ook een set eindtermen voor te plannen. We proberen ook in onze engagementsverklaring interlevensbeschouwelijke dialoog, die is afgesloten op 28 januari 2016, een positieve dynamiek te behouden, om daar over alle levensbeschouwingen heen actief werk van te maken.

Wat de opleidingen leraren islamitische godsdienst betreft, is de samenwerking met de Vlaamse lerarenopleidingen versterkt en uitgebouwd. Alle Vlaamse lerarenopleidingen die het onderwijsvak islam voor het secundair onderwijs of een traject islam in het lager onderwijs aanbieden of willen aanbieden, kunnen dat doen. Ze zijn op dit moment zeer actief aan het werk met de inhoud en de organisatie van dat onderwijsvak. Er is ook een aanvraagprocedure vastgelegd. Dat loopt dus allemaal goed. Ik ben heel blij dat we daar eindelijk beweging in krijgen. We gaan de geactualiseerde lijst van bekwaamheidsbewijzen binnenkort aan de regering voorleggen, om de ingangsdatum zo snel mogelijk te bepalen. Die lijst is ongeveer klaar.

Aan het korps van inspecteurs islam is een extra adviseur toegevoegd, die al het lesmateriaal bekijkt. Ik krijg van scholen nog altijd opmerkingen dat het moeilijk is om goed toegankelijk lesmateriaal over de islamlevensbeschouwing te vinden. We zijn ook binnen onze eigen diensten aan het bekijken hoe we binnen KlasCement of om het even waar kunnen zorgen dat het beschikbare materiaal er is. Als er noden zouden zijn, staan er onmiddellijk mensen klaar om te zorgen dat er aangepast Vlaams materiaal wordt gemaakt. Ik wil eerst een update om te zien wat er allemaal is, want ik krijg daar diverse signalen over. Het is ook de bedoeling dat onze adviseur zich richt op de leerplannen.

3.4. Mobiliseren van het middenveld

Wat het middenveld betreft, zijn er enkele nieuwe acties. We hebben een aangepaste beheerovereenkomst gesloten met de ouderkoepelverenigingen om hen te vragen dat ze zelf zouden kijken welke acties ze kunnen ondernemen die bijdragen tot het beter bereiken van ouders en op welke manier de expertise van de ouderkoepelverenigingen gebundeld kan worden met de reeds bestaande expertise op het vlak van de preventie van radicalisering en polarisering. We organiseren binnenkort een studiemoment met de ouderkoepelverenigingen en de experts om informatie te delen.

In overleg met de Vlaamse Scholierenkoepel gaan we na hoe peer support in het kader van polarisering een rol kan spelen. Sinds 2015 wordt ingezet op peer support binnen onderwijs om leerlingen zelf te laten ijveren voor een goed schoolklimaat en preventief te werken tegen polarisering en radicalisering. De evaluatie werd doorgesproken met de scholieren en was zeer positief. Voor het schooljaar 2017-2018 werd dit project uitgebreid met 0,5 vte detachering extra zodat er nu in totaal een detachering is van 1,5 vte, om na te gaan wat peer-support kan betekenen in het kader van de preventie van radicalisering en vooral polarisering. Jongeren kunnen een zeer positieve impact hebben op elkaar. Dat is niet het enige, maar die kracht moeten we voldoende inzetten.

II. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

1. Tussenkoms van Yasmine Kherbache

Yasmine Kherbache: Er zijn mij een aantal nieuwe, positieve punten opgevallen. Minister Vandeurzen, de proactieve aandacht vanuit Welzijn voor het betrekken van lotgenoten en gezinnen is er daar een van. Er zijn inderdaad projecten opgestart vanuit de Koning Boudewijnstichting, en dat heeft zijn effect. Ook de proactieve aandacht voor jonge kinderen die terugkeren, is goed. We moeten daar meteen een aanpak voor uitrollen om te vermijden dat we in een vicieuze cirkel terechtkomen.

Minister Crevits, u hebt aangetoond dat u, door u ergens in vast te bijten – ik denk aan de omzendbrief PLP 41 –, er toch in kunt slagen om een sluitende aanpak te realiseren. Hoewel u niet meteen bevoegd bent voor de politie, is het toch gelukt om de politie daarin mee te krijgen. Dat is volgens mij een aandachtspunt voor de andere actiedomeinen waar men ook met verschillende overheden moet samenwerken.

Minister Homans, ik kijk uit naar de evaluatie van het actieplan. Dat is naar mijn mening nuttig en misschien kunnen we het later nog over de werkwijze hebben, maar ik vind dit alvast een zeer positief punt.

Over een aantal zaken ben ik dan weer heel ongerust, en daarop heb ik al bij elke opvolging de aandacht gevestigd, en die wil ik ook nu opnieuw aankaarten. Ik ben in de eerste plaats erg ongerust over wat er gebeurt in de gevangenissen. Een jaar geleden zijn twee consultants aangesteld, met een drieledige opdracht: individueel begeleiden, een beleidsadvies formuleren en coördineren. Er wordt gigantisch veel van hen verwacht. Ze doen alle inspanningen die nodig zijn, maar we weten allemaal dat er een groot probleem is van radicalisering in de gevangenissen: er zouden een driehonderdtal gevallen zijn, waarvan er tachtig zeer ernstig te nemen zijn. We moeten daarvoor een sluitende aanpak nastreven. Dan zijn 27 individuele trajecten gewoonweg onvoldoende.

Minister Vandeurzen, zult u er samen met uw federale collega Geens voor zorgen dat daarop meer wordt ingezet? Inzake radicalisering weten we dat veel van die geradicaliseerden een carrière hebben als draaideurcrimineel. Ze komen dan in de gevangenis terecht en komen daar nog meer geradicaliseerd uit. We mogen dat niet accepteren. U verwijst naar het reguliere aanbod, waarvan u zelf in antwoorden op schriftelijke vragen en in uw strategisch plan zegt dat het heel moeilijk is om een individueel aanbod te doen omdat dit niet voorzien is in het penitentiair regime of omdat het infrastructureel niet lukt of vanwege federale aspecten. Daar mogen we ons niet bij neerleggen, en dat vraagt een ommezwaai. Daarom vraag ik u en uw federale collega om te voorzien in de nodige middelen om een sluitende aanpak mogelijk te maken voor de begeleiding van gedetineerden. Op een dag komen ze vrij, en we moeten koste wat het kost vermijden dat het probleem dan nog groter wordt.

De wachtlijst in het reguliere aanbod, bijvoorbeeld voor een psycholoog, is soms langer dan de straf die men uitzit. Dat zijn niet mijn woorden, maar die komen uit het gevangeniswezen zelf. Burgemeester Hans Bonte is zelf naar de gevangenis gegaan voor de gedetineerden die uit Vilvoorde afkomstig zijn, en ook hij vindt dat de situatie dramatisch is. Daarom is mijn oproep aan u: ga zelf eens kijken hoe problematisch de situatie is. Het is een kwestie van capaciteit en van het instellen van een gevangenisregime waardoor een sluitende aanpak mogelijk wordt gemaakt wat de begeleiding van gedetineerden betreft.

De lokale integrale veiligheidscellen spelen een centrale en cruciale rol in de opvolging van de FTF's. Minister Homans, u hebt samengezeten met minister Jambon om ervoor te zorgen dat er in elke gemeente een LIVC zou worden opgestart, en u vindt dat daarvoor een wettelijk kader moet worden ontwikkeld. Ik wil u uitnodigen om te leren uit de ervaring van minister Crevits en niet te wachten op een wet. In Vlaanderen zijn er nu 141 LIVC's die 224 gemeenten dekken. Wat opvalt, is dat er nog 4 gemeenten zijn - Zelzate, Deinze, Geetbets en Galmaarden - waar volgens de OCAD-lijst FTF's gedomicilieerd zijn en waar er geen LIVC is. Hoe is dat mogelijk? FTF's moeten opgevolgd worden door een LIVC: als dat niet gebeurt, is dat onaanvaardbaar.

Als volgend punt wil ik het hebben over de disengagementstrajecten. Minister Vandeuren, ik heb al vaak gezegd dat er, zowel in de gevangenissen als daarbuiten, een grote vraag naar begeleiding is. Ik ben blij te horen dat men daar een kader en een definitie voor heeft en dat men daarop wil inzetten.

Maar op het terrein ontstaan nu ook verschillende initiatieven. De deradicaliseringsindustrie ontwikkelt zich. Dat is een business waarop verschillende actoren zich aanbieden. Het is van cruciaal belang dat men een kwaliteitskader uittekent voor die actoren, zodat niet iedereen zich als expert kan aandienen. Ik heb zes maanden geleden gevraagd of u het normaal vindt dat iemand die veroordeeld of geschorst is, zich kan blijven aanbieden als expert. Ik vind dat niet normaal en ik ga ervan uit dat u dat ook niet normaal vindt. Dat betekent dat men erkenningscriteria moet opleggen: wie mag dat doen, wie niet?

OCAD heeft dat signaal al gegeven. OCAD krijgt vanuit lokale besturen ook de vraag wie er bonafide is en wie niet. Omdat het reguliere aanbod tekortschiet, moeten ze een beroep doen op privé-initiatieven. De vraag is dan: wie kunnen we daarin aanbevelen? OCAD zegt: we beginnen in ieder geval met een inventaris. Maar als het gaat over criteria, zegt OCAD-directeur Paul Van Tigchelt dat hij daarvan voorstander is, maar dat het niet zijn bevoegdheid is. Hij kijkt dan naar de deelstaten. Mijn suggestie is: maak daar werk van.

Ik zie in het rapport dat er wel een screening gebeurt van de islamdeskundigen. Ik neem dus aan dat er criteria zijn. Ik kan eventueel via een schriftelijke vraag peilen naar wat die criteria zijn. Voor de islamdeskundigen is er dus een kader, maar dat is natuurlijk anders dan voor andere experts die zich aanbieden als deradicaliseringsexpert. Ik vind het goed dat men islamdeskundigen screent. Dat gaat over de theologische begeleiding. Maar de deradicaliseringsinitiatieven die er nu ontstaan, bieden niet alleen theologische begeleiding. Het gaat ook over psychologische begeleiding, gewoon coaching. Een simpele fitnesscoach moet voldoen aan een aantal criteria. Ik vind het dan ook onbegrijpelijk dat een deradicaliseringscoach bij manier van spreken zonder enig kader zijn ding mag doen in Vlaanderen.

Ik wil er dan ook op aandringen dat men criteria uitwerkt voor de disengagementstrajecten. Dat lijkt mij geen onredelijke vraag. Het punt is immers dat er een private markt ontstaat, los van de erkende psychologen. Ik viseer hierbij geen personen. Ik kan een lijst bezorgen van privé-initiatieven. Lokale besturen gaan op het internet op zoek en vragen dan aan mij of dat oké is of niet oké. Wat moet ik daarop zeggen? Het punt is dat het aan de overheid is om te bepalen of dat oké is of niet oké. In het beste geval zullen er bij bepaalde projecten erkende psychologen betrokken zijn. Maar er zijn ook coaches die absoluut geen enkele erkenning hebben, die trajecten uittekenen die op maat zijn. Want, zoals u zegt, er is geen standaardtraject. De aanbieders van die dienstverlening zijn volledig vrij. Welke van de aanbieders van die dienstverlening is bonafide, welke niet? Ik vind het terecht dat er vanuit OCAD daarover een signaal worden gegeven. Ik zou dat echt ernstig nemen.

Een volgend punt gaat over het preventieve werk, het aanpakken van een voedingsbodem en het installeren van een betere samenwerking met de moslimgemeenschap. In de resolutie van het Vlaams Parlement werd het belang van de erkenning van moskeeën benadrukt. Minister Homans, het staat nu ook in de aanbevelingen op het federale niveau. Het wordt zelfs als prioritair vooropgesteld. Het is belangrijk om de goed werkende moskeeën te zien als een bondgenoot in het preventieve luik van de bestrijding van radicalisering.

Minister, men doet een veiligheidsscreening op federaal niveau. U antwoordt dat u heel de erkenningsprocedure zult herbekijken en momenteel dus niets zult erkennen. Stel u voor dat minister Crevits zou zeggen: "Ik vind dat het secundair onderwijs voor hervorming vatbaar is. Ik zal niets meer beslissen vooraleer ik alle decreten heb herzien.". Dat zou onverantwoord zijn. Gelukkig doet ze dat dus niet. Het onderwijs functioneert.

Hetzelfde geldt voor de erkenning van de moskeeën. Ik geef het concrete voorbeeld van de twintig moskeeën die vanuit het federale niveau, vanuit Justitie, groen licht hebben gekregen. Minister Geens zei dat hij wegens de discussie over de veiligheid nog meer betrokkenen heeft meegenomen in de veiligheidsscreening. Ik heb daarover een vraag. U blijft dat hardnekkig weigeren. Ik vind dat een heel negatief signaal. Wat houdt u tegen om de lokale besturen al minstens om advies te vragen binnen de bestaande procedure? Dat zou u meer informatie geven. Het zou ook een signaal zijn dat u de betrokkenheid van goed werkende moskeeën belangrijk vindt. Het wordt nu eigenlijk een politieke blokkade. Dat staat haaks op alle mooie woorden die in het actieplan staan. Ik vind het onbegrijpelijk dat de N-VA op het federale niveau mee beslist dat de erkenning van moskeeën prioritair is, maar dat ze het dan op het bevoegdheidsniveau waar ze het verschil kan maken, eigenlijk gewoon blokkeert.

Minister Crevits, wat de imamopleiding betreft, lees ik dat de gesprekken met de Moslimexecutieve lopende zijn. Ik heb er alle begrip voor dat dat niet evident is. Het is duidelijk dat u aangeeft dat u eigenlijk meer verwacht dan dat men tot nu toe heeft bereikt in de ontwikkeling van zo'n vorming. Mijn vraag is: zal er tijdens deze legislatuur nog iets bewegen of gebeuren? Ik zie dat men er elders wel in slaagt om een stap vooruit te zetten. Vorige keren heb ik naar Frankrijk verwezen. Nu verwijs ik naar Wallonië. Daar is een instituut opgericht, in samenwerking met verschillende universiteiten en de Moslimexecutieve. Dat instituut is erop gericht om voor een stuk te doen wat Vlaanderen ook al doet, namelijk de taal en ook de normen en waarden meegeven aan imams, maar daarnaast wordt een heel traject uitgezet voor de vorming van imams én de kennis van islam, zowel voor moslims als niet-moslims. Het is eigenlijk een soort van intellectueel centrum. Dat is zó belangrijk. U gaf zelf aan dat er vraag is naar les- en documentatiemateriaal over de islam. Wel, laten we alle expertise die we in huis hebben, verzamelen, in plaats van weer versnipperd aan de slag te gaan.

Minister, ziet u het idee van zo'n onderzoeks- en vormingscentrum, zoals men dat in Wallonië heeft opgestart, als een mogelijke piste? Het was zeer, zeer moeilijk om dat opgestart te krijgen. Maar de kogel is daar door de kerk. Mijn punt is: als dat daar kan, waarom kunnen wij dat dan niet? Het zou alleszins een stap vooruit zijn.

Ten slotte heb ik nog een aantal meer punctuele vragen. Ik heb in het opvolgingsrapport gelezen over de projectsubsidies op het vlak van Welzijn, maar ook voor de lokale besturen. De projectsubsidie voor De Touter loopt eind december af. De Touter valt onder de bevoegdheid van minister Vandeuren. Is er al duidelijkheid over een meer structurele aanpak van de verschillende projectsubsidies die vermeld zijn? Worden ze voortgezet? De Touter en 'de keerkring' ook? (*Instemming van minister Jo Vandeuren*) Des te beter. Mijn punt

is dat u dat voortaan ook in het actieplan moet opnemen, dat maakt het gemakkelijker.

Er is in 1,2 miljoen euro voorzien voor de projectoproep rond het opbouwen van de capaciteit van lokale besturen om actief en gedeeld burgerschap met derdelanders te bevorderen. Waarom ligt de focus enkel op derdelanders? Gedeeld burgerschap is een zaak van iedereen. Voor nieuwkomers bestaat er al een inburgeringstraject waarbij er ook een focus wordt gelegd op de fundamentele normen en waarden. Is dat niet dubbel op? Is het niet van belang om net dat gedeeld burgerschap echt te delen ten aanzien van iedereen? Ik denk dat dat echt wel essentieel is. Ik vind de focus op alleen derdelanders nogal vreemd.

Betreffende het netwerk van islamexperten wordt in het rapport een overzicht gegeven van de verschillende aanvragen, ook naar de regio's. Ik lees dat er 146 aanvraagformulieren zijn waarbij er 25 vragen uit Limburg zijn, 19 vragen uit Vlaams-Brabant, 8 vragen uit Brussel, 33 vragen uit Antwerpen, 47 vragen uit Oost-Vlaanderen en 14 vragen uit West-Vlaanderen. Hebt u er een verklaring voor dat er maar 8 aanvragen uit Brussel zijn? We mogen toch veronderstellen dat het probleem zich daar ook stelt.

Wat betreft informatie-uitwisseling heeft minister Crevits aangegeven hoe belangrijk het is dat de infoluxen vanuit onderwijs naar de veiligheidsdiensten goed lopen. Dat gaat over de persoonsgegevens. Het is op zich niet evident dat de minister daar afspraken rond heeft kunnen maken. Dat is prima, dat vind ik goed. Een andere dienst die ook betrokken is bij het detecteren van radicalisering, namelijk de VDAB, geeft ook zelf aan daar veel werk van te maken. Maar het viel mij op dat in het rapport staat: "Omwille van de privacy registreert VDAB echter geen klanten die mogelijk geradicaliseerd zijn, maar we bereiken ze wel.". Dat kan toch niet. Iedereen zegt dat we goed moeten detecteren, op een goede manier moeten registreren, met respect van privacy en dies meer. Ik weet niet of men hier over heeft gelezen, want dit is toch ronduit absurd. Ze zeggen wel dat ze werk gaan maken van het detecteren van geradicaliseerden, maar ze gaan niet registreren. Zij zitten wel in de LIVC's. De infolux moet sluitend zijn. Kan iemand dit verklaren of moet ik hiervoor bij minister Muyters zijn? Maar, coördinerend minister Homans, dat is toch geen goede werking? Dat staat haaks op alle engagementen die men op dat vlak, ook hier in het rapport, heeft geschreven, namelijk dat men net meer werk ging maken van een sluitende informatieflex.

Over de counter narratives hoor ik veel ambitie op federaal niveau en ik heb het hier ook wel horen vallen. Zet men daar een gezamenlijk project voor op? Het is voor een stuk deelstaatbevoegdheid. Wat zien wij daar tastbaar van? Ik weet niet goed wat men tot nu toe heeft gedaan, buiten de verschillende punctuele projecten. Er is in de samenleving niet het gevoel dat men ergens aan counter narratives doet. Als er ergens een probleem rijst, dan is men heel verontwaardigd. Ik zou heel graag hebben dat men naar buiten treedt met die counter narratives en dat men heel duidelijk aangeeft dat men dat promoot, dat men dat belangrijk vindt en wat het aanbod is. Ik zie vanuit de moslimgemeenschap wel veel initiatieven, waarbij ze hun nek uitsteken.

Ik geef een voorbeeld dat niet evident is. De counter narratives gaan over het ontwikkelen van een heel discours, zowel van teksten en publicaties, maar de oproep is versnipperd. (*Minister Liesbeth Homans schudt van neen*) Maar als dat niet versnipperd is, wat is dan concreet de output die men daarvan zal krijgen? Op het federale niveau hoor ik meer bepaald minister Jambon zeggen dat hij werk zou maken van die counter narratives. Wie gaat wat doen? Wat is de concrete output ervan? Als men een vraag stelt, minister, dan is dat geen kwestie van een probleem maar een kwestie van bekommernis en bezorgdheid,

en vooral van interesse voor wat u allemaal doet. Ik hoop dus dat u dat niet al te persoonlijk neemt.

2. Tussenkomst van Ward Kennes

Ward Kennes: Ik wil eerst een opmerking maken die ik vorige keer al heb gemaakt, namelijk dat er bij de inleiding van deze tussentijdse rapportage ook nu weer geen omgevingsanalyse zit, hoewel de woordjes 'continuering', 'voortzetting', 'uitvoering' enzovoort heel vaak terugkomen.

Het is goed dat een aantal zaken op de rails staan en de trein verder bolt. Toch is de omgeving veranderd. De voorbije weken hebben we bijvoorbeeld via OCAD of vanuit de Federale Regering concrete cijfers gekregen over het aantal kinderen met Belgische wortels dat wellicht nog in Syrië en Irak zit, informatie over terugkeerders, informatie over hoe we ons moeten voorbereiden op de gewijzigde internationale situatie en het kalifaat dat militair ingestort is, de mogelijke rol van terugkeerders, de homegrown terrorists. Ik blijf herhalen dat dit zaken zijn die ik graag in een tussentijdse rapportage zie opduiken. Anders blijft men altijd vertrekken van het feit dat naar aanleiding van een aantal concrete situaties een actieplan werd opgesteld, maar men moet goed beseffen dat dat in een wijzigende context gebeurt. Daarom wil ik met des te meer nadruk, nog meer dan vorige keer vragen dat er in de volgende rapportages ook voldoende aandacht zou zijn voor de nationale en internationale context die gewijzigd is. Dat is belangrijk om een aantal acties te kunnen bespreken.

Wat ik ook gemist heb, is de problematiek in verband met de erkenning van moskeeën. Dat zat wel degelijk in het actieplan dat het Vlaams Parlement heeft goedgekeurd. Daar heb ik in de voortgangsrapportage niet veel van teruggevonden.

Een belangrijk punt is de evaluatie. Die zou er in het najaar van 2018 komen. Ik vind het belangrijk dat we ons als parlement daarop voorbereiden. Dat zeg ik vooral tegen de voorzitter en de collega's van deze commissie. Ik vind het zeer goed dat de regering dat doet, maar ook als parlement moeten we na een aantal jaar eens kijken waar we staan inzake de radicaliseringsproblematiek.

Ik mocht de inleidende toespraak houden op de conferentie hier in De Schelp van Ufungu en het Vlaams Vredesinstituut over 'exit-strategieën'. Daarbij heb ik ook heel erg het punt benadrukt van de kwaliteitszorg voor deradicaliserings- en desengagementstrajecten. Ik ga niet zeggen wie dat juist moet doen. Ik zeg ook niet dat men daar opleidingen en zo voor kan organiseren, die dan leiden tot een diploma. Ik denk niet dat het zo in elkaar zit. Maar men ziet wel dat, niet alleen in ons land overigens, een aantal mensen op die markt springen: er is vraag, er zijn scholen die vragen hebben, er zijn gemeentebesturen die vragen hebben, er zijn wellicht ouders die vragen hebben, er zijn allerlei diensten, instellingen, organisaties en personen die zich vragen stellen over hoe ze iemand een traject kunnen aanbieden. En dan is toch zo dat op dit moment eigenlijk iedereen zich kan aanbieden. Sommigen zijn academisch geschoold of hebben een zekere ervaring in bepaalde sectoren, maar eigenlijk kan iedereen zeggen: ik heb daar wat over gelezen en ik heb ervaring in andere domeinen en ik wil hier gebruikmaken van het feit dat er nu vragen zijn en er mogelijk ook budgetten kunnen worden vrijgemaakt vanuit verschillende hoeken, om mij aan te bieden op die markt. Ik denk dat er weinig controle is, om niet te zeggen: totaal geen.

Wat Onderwijs betreft, hebben we gezien dat de databank rond PLP 41 op punt staat. Dat wordt een dynamische databank, met geactualiseerde gegevens. De West-Vlaamse koppigheid van de minister heeft in dezen dus vruchten afgeworpen. Als dergelijke problemen opduiken, is het goed dat men mensen niet

loslaat. Men moet niet alleen wetten maken, ook door een persoonlijk engagement te tonen, kan men tot resultaat komen. Dat is heel positief.

In de reportage komt het netwerk van islamexperten telkens naar voren als een netwerk dat goed draait en dat veel bevraagd wordt. Het is positief dat nog altijd de weg gevonden wordt en dat de drempel om met dat netwerk in contact te komen, zeer laag is. Dat blijkt ook uit de cijfers. Dat is dus zeker een succesvol iets.

We kijken uit naar de twee nieuwe projecten die in de pijplijn zitten, onder de acties 5.6 en 5.7. Kunt u verder verduidelijken, minister, over welke doelgroepen u het dan hebt? Er wordt gezegd: "Via projecten inzetten op een preventief aanbod, dat zich specifiek richt tot doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten vaak nog te hoog ligt.". Over welke doelgroepen hebben we het dan? Gaat het over ouders? Gaat het over moskeeën? Gaat het over scholen? Gaat het over buurten? Dat is mij tot op heden niet zo duidelijk.

De intentieverklaring die ondertekend werd tussen de onderwijsverstrekkers en de erkende instanties heeft een positieve dynamiek op gang gebracht. We zijn blij dat die dynamiek blijft doorwerken.

Er zijn contacten gelegd met het Executief van de Moslims van België rond islamonderwijs. Dat is een specifiek punt in het hele onderwijslandschap. Artikel 24 van de Grondwet is daarbij het kader. Ik denk dat hier minder met regels dan wel met engagement en overtuiging resultaat kan worden geboekt. De aandacht voor de kwaliteit is op dit moment groot. We hebben daar op andere momenten, in de plenaire vergadering en in de commissie Onderwijs, rapporteringen over gekregen. Ik stel dus vast dat hier vooruitgang geboekt wordt.

In het kader van Welzijn hebben we begrepen dat de ondersteuning van de ouders, de moeders en de lotgenoten verder zal worden ontwikkeld via de Huizen van het Kind. Men kiest dus eigenlijk voor het reguliere kader. Ook de Koning Boudewijnstichting zal daar een rol in spelen. Ik denk dat de Koning Boudewijnstichting tot nu toe wat onderbelicht is gebleven in onze commissiewerkzaamheden. Zij zijn ook erg actief. Dat is iets om in de toekomst misschien wat meer op te focussen met onze commissie, om te kijken welke expertise daar aanwezig is, welke ondersteuning ze aanbieden en welk debat zij op gang kunnen brengen. Ik zou daar vanuit de commissie dus zeker eens verder op willen focussen, voorzitter.

Een heet hangijzer was vorige keer de ondersteuning via de Justitiehuisen in de gevangenissen. Dan wordt er inderdaad vaak gezegd dat er maar twee extra consultants zijn. De minister heeft vandaag, net als vorige keer, duidelijk aangegeven dat er naast die twee natuurlijk een heel regulier aanbod is en dat die twee consultants ook dat reguliere aanbod moeten versterken. Maar gelet op de terugkeerders verwachten we toch dat er in de toekomst een stijgende vraag zal zijn naar begeleiding in de gevangenissen. Het risico dat mensen radicaliseren of nog meer radicaliseren in de gevangenissen, is ook in het verleden al aan bod gekomen. Dat is een acuut gevaar. We mogen dat zeker niet onderschatten. Ik geloof ook niet dat de minister dat onderschat. Dat is zeker iets waar we blijvend aandacht voor moeten vragen.

Ik begrijp dat er een draaiboek wordt uitgewerkt met het directoraat-generaal van de penitentiaire instellingen. We zien dat er veel informatie op het internet wordt gezet. Voor dit draaiboek kan dat niet het geval zijn. Daar hebben we alle begrip voor. Maar misschien kunnen we daar op een bepaald moment in de commissie achter gesloten deuren nog iets meer informatie over krijgen, want dat is iets wat de commissieleden zeker bezighoudt. Dat is belangrijk.

Dat gemeenschappelijke draaiboek wordt uitgewerkt met de verschillende gemeenschappen. We zitten hier op een terrein waar de Federale Regering, maar ook de verschillende gemeenschappen, een eigen invulling aan een aantal zaken kunnen geven. Dat is niet noodzakelijk hetzelfde voor de rol die het Centre d'Aide et de Prise en charge de toute personne concernée par les Extrémismes et Radicalismes Violents opneemt in de Franse Gemeenschap. Het is erg belangrijk om te benadrukken dat de reguliere structuren hier ook volop hun werk kunnen doen.

Ik heb nog een aantal vragen. Wie gaat betrokken worden bij de evaluatie van het actieplan? Worden daar ook academici voor ingeschakeld? Gaat de administratie daar een rol in opnemen? Wat zal de input zijn van de praktijkmensen? In afwachting van het moment dat we de evaluatie krijgen, denk ik dat het interessant is om vanuit de commissie te kunnen volgen hoe dat gaat lopen en hoe dat zal worden georganiseerd.

Wat is de timing voor de handleiding voor de LIVC's waaraan wordt gewerkt? Hoe wordt dat allemaal afgestemd met de federale overheid? In de beleidsnota van de federale minister van Binnenlandse Zaken, die dateert van 18 oktober, lezen we: "Er werd daarom samen met het OCAD een blauwdruk opgesteld ten geleide van steden en gemeenten voor de oprichting en organisatie van de LIVC's. Deze zal toegevoegd worden aan de geactualiseerde omzendbrief betreffende de FTF, HTF en haatpredikers, die nog dit jaar zal worden verspreid.". Dat wordt wel kort dag, aangezien we in de laatste maand van het jaar zitten.

Er wordt ook verwezen naar OCAD en de wettelijke basis die voorbereid is om de LIVC's verplicht te maken. Als we inderdaad op de lijsten zien waar geradicaliseerd of FTF's zich bevinden en we zien dat daar geen LIVC's zijn, is dat natuurlijk wel merkwaardig. Ik denk dat dat een terechte opmerking was.

Ik heb ook een vraagje over de organisatie Motief. In de vorige rapportering stond bijvoorbeeld: "Via een projectsubsidie aan de vzw Motief ondersteunen we eerstelijns werkers in de omgang met radicalisering bij jongeren.". Dat stond toen bij 'uitgevoerd'. In een van de rapporteringen stond ook: "We zetten de ontwikkelde expertise van de vzw Motief ruimer in door middel van 'Train the trainer'-programma's.". Dat was toen in uitvoering via maatregel 8.1 in die overzichtstabel van het geactualiseerde actieplan. En dan was er nog sprake van een handboek. Wat is daar de stand van zaken van? Want daar vinden we nu niets van terug in het actieplan. Dat is blijkbaar uit beeld. Is het de bedoeling dat deze organisatie nog een rol blijft spelen of wat is de situatie daar precies?

In het geactualiseerde actieplan van juni 2017 werd terecht veel aandacht besteed aan de problematiek van de polarisering. Als we de situatie in een ruimere context bekijken, dan gaat het niet enkel over radicalisering, al dan niet gewelddadig, maar is ook polarisering in de ruime zin een aandachtspunt of toch een punt waarbinnen een en ander moet worden gesitueerd. Dan is het toch wel opvallend dat er in de uitvoering van actie 4.6 wat ontbreekt. In de rapportage staat heel summier: "De projectoproep rond het opbouwen van de capaciteit van lokale besturen om actief en gedeeld burgerschap bij derdelanders te bevorderen is in voorbereiding en zal in de loop van december 2017 worden gelanceerd.". De vraag is om daarbij voldoende aandacht te hebben voor de problematiek van de polarisering in de samenleving in ruime zin.

Het tegendiscours kwam hier al geregeld aan bod, ook in de hoorzittingen die aanleiding hebben gegeven tot het formuleren van de aanbevelingen vanuit het parlement. Op een bepaald moment hebben we het signaal gekregen van minister Jambon, die in Londen was voor een internationale bijeenkomst daarover, dat er aan België gevraagd was om daarvoor in Europees verband de

leiding te nemen. Achteraf heb ik daar zelf nog weinig van gehoord. Het zou kunnen dat er achter de schermen veel gebeurt, maar ik heb er het raden naar op dit moment. Het is een punt dat ook in de aanbevelingen vanuit het parlement van bij het begin op de agenda stond. We lezen dat er een projectoproep gelanceerd is om maatschappelijke tegengeluiden te mobiliseren. Binnenkort gaat die selectie gebeuren. Dat zou van start gaan in 2018. Het is heel goed dat daar werk van wordt gemaakt, dat er ook 500.000 euro voor beschikbaar is. Mijn vraag is: heeft het een band met het federale aspect waarover minister Jambon destijds in Europees verband een uitspraak heeft gedaan? Of staat dat daar los van en wordt dat enkel op Vlaams niveau verder uitgewerkt?

3. Tussenkomst van Kathleen Krekels

Kathleen Krekels: Actie 3.3 gaat over de werkgroepen ter opvolging van de Paris Declaration. We hebben in het actieplan gezien dat er een aantal bijeenkomsten hebben plaatsgevonden. Die vinden altijd plaats in verschillende landen. Ik wou gewoon weten of er voorbeelden kunnen worden gegeven van welke goede praktijken er uit die landen reeds vertaald werden naar Vlaanderen en hoe zich dat dan manifesteert.

Actie 5.4 gaat over het project van het Netwerk van Islamexperten. Het wordt inderdaad uitgebreid. Mijn vraag is hoe de interventies worden geëvalueerd. Er zijn heel veel aanvragen. In het actieplan staat dat er 170 zijn voor 2017. Kan daar allemaal gevolg aan worden gegeven? Kunnen wij ook ingaan op specifieke vragen van de scholen, want het zullen natuurlijk niet overal dezelfde vragen zijn?

Actie 5.5 gaat over de verlenging van de uitbreiding van het project CONNECT. Ik ben eerlijk gezegd altijd een koele minnaar geweest van dat project. Wij hebben bij het begin een toelichting gekregen over welke tools zouden worden gebruikt. De tool is "gericht op scholen die geconfronteerd worden met leerlingen die extreem risicogedrag stellen en waar het schoolteam geen raad mee weet". De tool speelt in op het versterken van weerbaarheid van leerkrachten, en ik dacht ook van leerlingen. Ik vraag me af of die tool wel tegemoet kan komen aan de verwachting die in het actieplan wordt gesteld. Ik zie ook dat er een heel grote samenwerking wordt verwacht met de CLB's, met onderwijsverstrekkers en met het Netwerk van Islamexperten. Er wordt een bedrag van 190.000 euro voor opzijgezet. Komt dat volledig aan CONNECT toe of wordt het verdeeld over de begeleidende ondersteuning? Er zijn 36 scholen die daarvoor hebben ingeschreven. Is dat in verhouding? Ik vind dat nogal weinig, gezien de focus die zij wensen te leggen en het bedrag dat daar tegenover staat. Hoe wordt dat opgevolgd? Kunnen wij daar een evaluatie van krijgen? Hoe wordt dat ingevuld?

Acties 12.1 en 12.2 gaan over het burgerschap. U weet dat we daar sterk vragende partij voor zijn. We zijn uiteraard ook heel blij dat burgerschap een centrale rol krijgt in heel het debat over de eindtermen. Ik wou dat gewoon nog eens bevestigen.

Dan heb ik nog een algemene vraag over de samenwerking tussen Onderwijs en Welzijn. Er is een groep van experts die allerlei informatie verzamelen, daarover hun ideeën geven, daarrond samen komen en daar oplossingen voor zoeken, om ze door te geven aan het werkveld. De laatste keer hadden zij een gesprek over de terugkeerders en over hoe ze dat zouden aanpakken. Kunnen we daar wat meer informatie over krijgen? Wat waren de conclusies van die groep? Welke richtlijnen werden naar voren geschoven?

Een laatste vraag gaat over de werkgroep Brussel en de Vlaamse Rand. Bij die actie staat 'op te starten'. De actie is eigenlijk niet nieuw. Ze stond er de vorige keer ook al in, maar de status is onveranderd en blijft 'op te starten'. We vragen

ons af hoe dat komt, aangezien dat toch een plaats is waar er een grote vraag is naar oplossingen.

4. Tussenkomst van Imade Annouri

Imade Annouri: Iedereen moet erkennen dat er heel wat zaken aan het gebeuren zijn op het terrein. De opmerkingen die wij maken, dienen vooral ter aanvulling van de zaken waarvan we denken dat er meer aandacht voor nodig is.

Ik wil me eerst verontschuldigen bij ministers Homans en Vandeurzen omdat ik een half uur te laat was door 'personen op het spoor'. Minister Vandeurzen, ik heb begrepen dat u al een toelichting hebt gegeven over uw plannen om terugkeerders en teruggekeerde kinderen proactief op te volgen en daarrond een beleid te ontwikkelen, wat er meteen voor zorgt dat mijn allereerste vraag wegvalt. We zullen dat opvolgen. Ik ben ook benieuwd of u zelf een timing had wanneer u met een plan zou komen. Kunt u dat kort toelichten?

Een tweede vraag gaat over de gevangenisconsulenten. Ik sluit me aan bij de bemerkingen van Yasmine Kherbache over het feit dat dit een heel groot probleem is. Ward Kennes heeft aangehaald dat er naast de twee consulenten ook een regulier aanbod is. In hoeverre worden die twee consulenten zelf bevraagd over de uitdaging en de noden die zij ervaren? Het zou niet mogen dat zij, met zo'n belangrijke functie in het beleid inzake deradicalisering in de gevangenissen, zelf heel wat risico lopen op uitval, burn-out of wat dan ook. Wordt dat op een bepaalde manier in kaart gebracht? Worden zij bevraagd over hun bevindingen over waar meer nood aan is op dit moment? Op welke manier gebeurt dat? Welke signalen geven zij? Het is ongelooflijk belangrijk om dat te blijven monitoren.

Minister Crevits, u hebt zelf cijfers gegeven over het aantal keren dat het centrale aanspreekpunt werd geraadpleegd. U hebt ook verwezen naar de online tools. Zijn er cijfers over hoe vaak het materiaal online geraadpleegd wordt? Wordt dat vaak gebruikt? Welke zoektermen worden er ingegeven? Op welke manier kunnen we daar bepaalde conclusies uit trekken?

Mijn tweede vraag aan minister Crevits gaat over de traumapsychologen. Gaan zij ook de verantwoordelijkheid hebben om het onderwijs te ondersteunen als ze worden geconfronteerd met teruggekeerde kinderen uit Syrië? Valt dat onder hun takenpakket of is daar nog weinig informatie over?

Minister, u hebt verwezen naar kinderen die vluchten uit oorlogssituaties, maar ik neem aan dat we ons moeten voorbereiden op het feit dat de kinderen die zijn teruggekeerd uit het kalifaat op een bepaald moment in ons onderwijs zullen instromen. In hoeverre wordt er vanuit Onderwijs actie ondernomen?

Deze voortgangsrapportage is heel nuttig. Het bewijst dat er heel wat gebeurt, maar we mogen niet de fout maken dat het een lijstje wordt dat we afvinken op basis van zaken die we indertijd hebben beslist. Ondertussen gebeurt er van alles en nog wat. We moeten natuurlijk ook kijken naar de noden die vandaag aanwezig zijn of erbij komen. Een ervan is al verschillende keren aangehaald, en dat gaat over de wildgroei aan deradicaliseringsprojecten. Minister Homans, u hebt aangegeven dat we werk moeten maken van de minimumcriteria en dat u daarvoor gaat overleggen met de partners. Ik hoop dat er snel uitsluitsel over komt. Hebt u dat al aangehaald? Anders blijven we dat zeker opvolgen.

Een tweede belangrijk actueel probleem is enkele weken geleden in de media geweest. Niet in moskeeën maar wel via internet en sociale media bestaat er een heel groot aanbod van mensen die oerconservatieve tot salafistische meningen

propageren en zich daarrond organiseren. Die signalen krijgen we onder andere van de mensen die nu actief betrokken zijn bij het deradicaliseringsbeleid. Dat gebeurt vooral online, via lezingen en allerlei manieren die jongeren bereiken en die deels van de radar verdwijnen. Op welke manier kunnen we het beleid daar weerbaar voor maken?

Dit heeft niet alleen met counter narratives te maken, maar ook en vooral met het inzetten op digitale en sociale media. Hoe kunnen we daarop inzetten met het beleid? Hoe kunnen we onze jongeren daar weerbaar voor maken? Als er iets is dat de documentaire en de hele heisa over de lezingen in Genk ons hebben getoond, is dat jongeren heel vaak niet kritisch of weerbaar genoeg zijn om om te gaan met bepaalde meningen waarmee ze worden geconfronteerd.

Mijn mening als progressief is dat je meningen niet kunt verbieden zolang ze niet oproepen tot geweld en haat, maar dat je wel jongeren kritisch moet leren omgaan met alle meningen waarmee ze worden geconfronteerd. Is er daarover nagedacht inzake onderwijs? Worden er bepaalde gevolgen gegeven aan de heisa die er was naar aanleiding van de lezingen in Genk? De mensen uit de deradicaliseringssector met wie ik daarover praat, zeggen allemaal dat het onderwijs daar een belangrijke rol in heeft. Dat wordt wel vaak gezegd, het onderwijs wordt altijd gezien als de grote factor. Hoe wilt u daarmee als minister omgaan? Is daar een rol weggelegd voor het onderwijs?

5. Tussenkoms van Jo De Ro

Jo De Ro: Voorzitter, op het einde van mijn betoog wil ik het graag hebben over een nota die het parlement heeft kunnen inkijken op vraag van Yasmine Kherbache. Ik geef u even de tijd om te bekijken of we dat wel of niet achter gesloten deuren moeten doen, omdat we die nota enkel mogen inkijken. Ik heb er geen spectaculaire of geheime zaken in gelezen, maar als het moet, doen we straks de deuren dicht. Wat ik heb gelezen, is wel heel relevant voor wat er gaat komen.

Er zijn heel veel goede zaken in het gevoerde beleid, maar door gebrek aan tijd ga ik me richten op de vragen die ik kreeg vanuit de basis. Er zijn nog vele vragen, en soms is men ook wel ongerust. Bijna alle gemeenten die ik heb gecontacteerd over de ondersteuning die ze krijgen van minister Homans – mijn stad krijgt bijvoorbeeld 85.000 euro –, vinden die heel nuttig. Ze geven wel enkele werkpunten mee.

Het feit dat de steun jaar na jaar moet worden aangevraagd, legt een hoge druk op rapportering en aanvraag, zeker van mensen die al zeer bevraagd zijn, ook door mensen in andere gemeenten die nog moeten opstarten en een beroep doen op de klassieke drie: Mechelen, Antwerpen en Vilvoorde. Mocht de volgende keer een driejarig traject mogelijk zijn met iets minder administratieve feedback, dan zou dat de werkdruk op die schaarse ploegen verminderen.

Er mag wat meer sturing komen in het overleg tussen de drie niveaus – lokaal, Vlaams en federaal – rond de LIVC's. Als je met de mensen op het terrein spreekt, komt dit punt eerst naar boven. De gemeenten die nu zonder een blauwdruk een LIVC opstarten, kloppen aan bij de gemeenten die er al drie of vier jaar mee bezig zijn. Men doet dat met veel plezier, maar ik ben wat ongerust over het potentieel uitvallen van de mensen die bijna 24 uur op 24 met dit werk bezig zijn. Dat wil ik onderstrepen. Niet alleen in mijn stad is dat zo, ik hoor dat ook van collega Somers over zijn ploeg in Mechelen. We hebben dat ook vastgesteld tijdens ons werkbezoek in Antwerpen. Het zijn mensen die ontwaken met deze problematiek en ermee gaan slapen. Ze offeren daar vakanties en weekends aan op. Ze bellen privétijd vol met collega's die aan het opstarten zijn.

We moeten ons toch zorgen maken, want als zij uitvallen, zitten we in Vlaanderen op ons tandvlees. Het is een groep van niet meer dan tien mensen.

Een ander mogelijk probleem dat aan het ontstaan is, is het ontbreken van richtlijnen. De vraag is dat Vlaanderen een leidende rol zou opnemen. Als Vlaanderen die leidende rol niet opneemt, gaat de klemtoon heel sterk liggen op het federale niveau, en dan voornamelijk op het politionele en justitiële. Het schrikt een aantal organisaties potentieel af als er te veel wordt aangestuurd vanuit die kant. We willen delen, maar als het gaat over het politionele en justitiële, dan voelt men aan dat er een aantal zouden kunnen afhaken.

In de deradicaliseringsindustrie is er zo veel groei – soms wildgroei – dat men vragende partij is voor kwaliteitscriteria. Inzake de opgelegde deradicalisering in de gevangnissen geef ik een pluim aan de twee mensen die daarmee bezig zijn. Ik erken dat er een regulier kader is, maar de signalen die ik krijg over het stijgend aantal dossiers, ook in de komende maanden met een aantal processen die nog zullen plaatsvinden, zijn dat er binnen de gevangenis nog werkdruk is voor de mensen die het nu doen. Bij het vrijkomen onder voorwaarden krijgt men vaak de voorwaarde tot deradicalisering opgelegd, maar daarvoor kijkt men op het terrein vaak naar elkaar. Justitiehuizen weten het ook niet altijd. Men klopt uiteindelijk aan bij de steden en gemeenten, en dan komen we terug bij de drie die ik al heb vernoemd. Die mensen komen niet altijd in Mechelen, Antwerpen of Vilvoorde wonen, maar anderen kloppen toch altijd weer bij diezelfde ploegen aan.

Het bundelen van expertise zou heel wat soelaas kunnen bieden. Het veld kijkt daarvoor meer naar Vlaanderen dan naar de federale overheid, vooral omdat wij een heel breed gamma van maatregelen hebben, en veel goede mensen hebben op de verschillende administraties. Men denkt dat als het in Vlaanderen kan gebeuren, de nadruk veel meer op preventie kan liggen dan alleen maar op het bestrijden van symptomen en uitwassen.

Tijdens ons werkbezoek aan Antwerpen maakten we kennis met de Radix-tool. Ik hoor dat de ontplooiing daarvan over Vlaanderen zou zijn stopgezet. Blijkbaar is er een kink in de kabel gekomen. Weet u daar ook van? Zit het ergens vast? In ieder geval wacht men daar al een tijdje op. Ik weet dat men de ambitie heeft om die aan te passen aan de lokale context, maar wij pleiten toch voor een snelle verspreiding zodat die tool kan worden gebruikt om aan dataverzameling te doen.

Minister Crevits, in verband met Brussel en het geringe aantal aanvragen, zou het misschien soelaas bieden indien u en uw collega-onderwijsminister van de Franse Gemeenschap daar nauwer over zouden samenwerken. Kunt u zich in Brussel niet samen presenteren aan alle scholen? De situatie is daar immers nog net iets ingewikkelder dan elders.

Minister Homans, wat betreft de vraag over de criteria die al door Yasmine Kherbache is gesteld, sluit ik me zeker niet aan bij de mensen die daar meewarig over doen of die dergelijke oproepen grappig vinden, integendeel. Dat zijn wellicht mensen die ergens veilig wonen, waar ze niet met deze problematiek geconfronteerd worden. Als er 29 projecten geselecteerd zijn die vanaf 1 maart 2018 van start gaan, vermoed ik dat er evaluatiecriteria zijn. Misschien is die toetsing al een goede basis en een begin van antwoord op de vragen van Yasmine Kherbache?

Minister Crevits, zult u zich in verband met de informatie van moskeeën en imams beperken tot de erkende moskeeën? Die informatie is nuttig voor iedereen, ongeacht de status van de moskee. De moskee van Vilvoorde is niet

erkend, maar toch zit ik geregeld samen met die mensen over onderwijs, want het is onze plicht om dat te doen. Hoeveel staan we daarmee? In onze fractie zijn we ervan overtuigd dat hoe meer erkende moskeeën er zijn, hoe beter zicht we vanuit Vlaanderen en België hebben over wat daar gebeurt. Het frustreert ons dat dit dossier vast zit.

Voorzitter, mag ik ook vragen stellen over wat ik heb gelezen in het document dat ter inzage werd gelegd?

De voorzitter: De vragen over het document met beperkte verspreiding zullen later in een besloten vergadering worden behandeld.

6. Tussenkoms van Miranda Van Eetvelde

Miranda Van Eetvelde: Mijn eerste vraag gaat over het jeugdbeleid, meer bepaald het specifiek initiatief tot deelname vanuit het jeugdbeleid aan een groep experts van de Europese Commissie. Een Engelstalige toolbox, die vertaald is in het Nederlands maar die nog niet klaar is voor publicatie, werd daar voorgesteld als mogelijk instrument voor het jeugdbeleid. Ook zou er eerst nog overleg geweest zijn tussen de jeugdsector zelf en de Europese Commissie. Is die toolbox intussen verspreid? Waren er in dat verband knelpunten? Volgens mij is het voor de jeugdsector belangrijk om te beschikken over specifieke instrumenten om met deze problematiek om te gaan.

Mijn tweede vraag gaat over de Huizen van het Kind, die zoals de minister zegt, functioneren als instanties waar alle gezinnen terecht kunnen, al dan niet probleemgebonden. Het is de bedoeling om tegen het einde van deze legislatuur in alle gemeenten een Huis van het Kind te hebben. Minister, hoe vaak krijgt men radicaliseringsgerelateerde vragen in het Huis van het Kind en in hoeverre beschikken die Huizen over de nodige deskundigheid in deze zeer complexe problematiek?

De voorzitter: Uw eerste vraag is voor minister Gatz. U kunt hem daarover een vraag om uitleg stellen.

7. Tussenkoms van Joris Poschet

Joris Poschet: Er worden stappen in de goede richting gezet. Ik ben blij dat het aanspreekpunt voor de scholen heel duidelijk is. Dat was zeker ook een bekommernis in Brussel, vanwege de complexiteit van de structuren op het gebied van veiligheid.

Ik wil graag meer informatie over actie 5.10 over de oprichting van de werkgroep Brussel-Vlaamse Rand, om de noden in kaart te brengen en informatie uit te wisselen. In de voortgangsrapportage wordt enkel gesteld dat deze actie later in 2018 wordt opgestart. Waarom laat dit op zich wachten? Kan een concretere datum gegeven worden?

Met betrekking tot actie 14.6 in het onderdeel sport worden initiatieven naar voren geschoven, zoals verenigingsondersteuning door het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid, of het uitbouwen van het platform risicovechtsport, maar eigenlijk gaat het enkel over generieke maatregelen en niet over concrete maatregelen die vanuit de focus op de strijd tegen radicalisering zijn opgezet. In de beleidsbrief staat ook geen verwijzing naar de strijd tegen radicalisering, terwijl het algemeen geweten is dat sport een belangrijk middel is voor de bevordering van sociale cohesie en een rol kan spelen in de preventie. Daarvan getuigen de recente uitspraken van Brusselse terreinwerkers, die met de

realiteit in Amsterdam werden geconfronteerd en gezien hebben hoe sport een louterende rol kan spelen.

8. Tussenkomst van Nadia Sminate

Nadia Sminate: Minister Crevits, we hebben het al vaak gehad over de professionalisering van het lerarenkorps. U zegt dat er verschillende werkgroepen zijn opgestart, onder meer ook over de bekwaamheidsbewijzen. Nu verneem ik dat de ingangsdatum binnenkort zal bepaald worden door de Vlaamse Regering. Zullen vanaf die datum nieuwe eisen gesteld worden voor alle kandidaat-islamleerkrachten? Hoe staat het met de opleiding van leerkrachten die vandaag al aan de slag zijn? U zei daarover dat het uw ambitie is om alle leerkrachten jaarlijks een opleiding te laten volgen. Gebeurt dat vandaag? Zijn er plannen om dat in de toekomst te doen?

Er is gesproken over het belang van de begeleiding van gedetineerden. De twee consultants die vandaag worden ingezet, verrichten goed werk, maar ze moeten alle potentieel radicaliserende gevangenen kunnen bereiken. De minister verwijst naar het reguliere aanbod maar zegt tegelijk dat de wachtlijsten zo lang zijn dat we met een probleem zitten. Daarom wil ik suggereren dat we op de ingeslagen weg verder moeten kunnen gaan.

Minister Homans, het was mij ook opgevallen dat die subsidies van vzw Motief daar niet meer in staan. Wat is daar aan de hand?

De voorzitter: Tot slot wil ik een vraag aan de leden van de commissie voorleggen over de evaluatie van de uitvoering van het actieplan van de Vlaamse Regering. We krijgen twee keer per jaar een stand van zaken van de uitvoering van de maatregelen. Dat lijkt mij een goede manier van werken, maar ik voel toch ook aan dat we weinig notie hebben van wat de reële impact is van al die maatregelen. Ward Kennes heeft het ook al aangehaald. We weten niet goed wat werkt, wat niet werkt en waarom het niet werkt. Het lijkt mij belangrijk om dat te laten onderzoeken, op een wetenschappelijke basis, door een onafhankelijke instantie. Ik dacht daarbij aan het Vlaams Vredesinstituut. Dat instituut zou dat, samen met de administratie van de betrokken ministers, op zich kunnen nemen. Ik leg het hier voor aan de collega's. Eventueel kunnen we dat straks nog verder bespreken in de regeling van de werkzaamheden. Ik heb dat al met Tomas Baum besproken. Hij staat er zeker achter. We kunnen daarover straks een verder standpunt innemen.

III. Antwoorden van de Vlaamse Regering

1. Antwoorden van minister Hilde Crevits

Minister Hilde Crevits: Mevrouw Kherbache, geen van mijn talrijke voorgangers op Onderwijs is er ooit in geslaagd om ervoor te zorgen dat die imamopleiding er effectief komt. Ik vind dat zelf bijzonder spijtig, omdat we aan onze hogescholen en universiteiten alle knowhow en expertise hebben om daar kwaliteitsvolle insteken te kunnen geven. Maar zoals u weet, is het de eredienst zelf die de opleiding moet inrichten. En zolang wij – vanwege EMB in dezen – niet de vraag krijgen, kunnen we eigenlijk niets anders doen dan proberen te werken zoals we nu werken, en dat betekent: faciliteren, ervoor zorgen dat er professionaliseringstrajecten zijn voor leraren, ervoor zorgen dat we al het didactisch materiaal bundelen.

U zei dat het allemaal wat versnipperd is en vroeg of ik niet beter zou werken zoals men dat in Wallonië doet. Ik heb wat twijfels over wat men in Wallonië

doet. Niet dat het niet goed is, maar als je een instituut opricht en EMB werkt daar niet actief aan mee, dan is dat een beetje vervelend. Vooraleer je een structuur opricht, moet je er wel voor zorgen dat je geen lege doos maakt. Ik wil die actieve participatie omdat wij eigenlijk een voorsprong hebben op Wallonië. Wij hebben al professionaliseringstrajecten in de markt gezet. Daaraan nemen dan vier, zeven of tien mensen deel. Dat blijken dan geen imams te zijn, maar dames. Geen probleem, natuurlijk: hoe meer professionalisering, hoe liever. Maar het zijn natuurlijk geen imams. Ik wil niet dat een volgende initiatief zijn doel voorbijschiet. Daarom heb ik die actieve medewerking nodig van EMB. Daarnaast blijven we uiteraard de initiatieven die er zijn, steunen.

Straks ga ik nog in op de opmerking van Nadia Sminate over de islamleerkrachten. Heel veel hogescholen bieden in de lerarenopleiding nu ook het vak islam aan. Dat stemt mij positief over de mogelijke instroom in de toekomst. Als er geïntegreerde opgeleide leerkrachten zijn die levensbeschouwing islam krijgen, zit je sowieso in een flow die goed is. Dat staat dan niet haaks op het traject dat ze lopen.

Wij proberen zeer actief in te spelen op alles wat er is. De imamopleiding is die van de islamgemeenschap zelf. Maar wij, de universiteiten of hogescholen – als het Leuven niet mag zijn, dan is het Antwerpen wel – staan wel klaar om te ondersteunen. De knowhow en expertise zijn er, ik moet alleen die brug nog gebouwd krijgen. Als het in Wallonië al beter zou zijn dan bij ons, dan zal dat zeker ook bij ons gebeuren. Maar de informatie waarover we beschikken is niet helemaal dezelfde. We beogen wel hetzelfde doel. En ik ben de laatste in de rij om niet te willen leren van wat de burens kennen en kunnen. Dat is zeker geen probleem.

Sommige collega's vragen hoe het komt dat het aantal vragen vanuit Brussel zo klein is. Ik heb daarvoor twee verklaringen. Ten eerste neemt het GO! in Brussel zelf ook initiatieven. Het is waar: u kunt vragen met wie ze die initiatieven nemen. Maar ze nemen zelf initiatieven. En als er een initiatief is van een koepel of een net, is het logisch dat er daardoor minder vragen naar uw netwerk komen, aangezien ze die zelf proberen te accapareren.

Ten tweede, en daarbij aansluitend de vragen rond Brussel, de Vlaamse Rand en die werkgroep: Emilie Le Roi, hier aanwezig, is de dame die hiermee is 'belast' of 'bezwaard'. Ze is beschikbaar om dat netwerk op te starten. Hoe rapper, hoe liever. Maar zij stelt ook vast – en ik wil mijn woorden – dat de agendamatching op dit moment niet zo fantastisch loopt. Want ik erken absoluut dat deze werkgroep het best snel uit de startblokken zou schieten. Wij maken daar een prioriteit van. Maar om samen te eten, moet je met alle partijen die willen eten, ook effectief aan tafel gaan. En dat blijkt iets moeilijker te lopen dan we hadden gedacht. Ik zou ook kunnen zeggen: 'It takes two to tango.' In dezen is het misschien zelfs met 'three'. Dat is de huidige stand van zaken. Ik hoop dat we tegen een volgende rapportage een balans kunnen voorleggen. Emilie heeft daarrond al acties ondernomen. Het wordt ook een prioriteit.

Mijnheer De Ro, u vraagt of ik mij niet samen met mijn Brusselse collega zou presenteren. Zeer graag. Als het over gegevensuitwisseling gaat, werkt dat zeer goed. Ik heb ook geen enkele klacht over mijn Brusselse collega. En als ik er al een zou hebben, zou ik dat aan hemzelf zeggen, en niet publiek maken, omdat we daarvoor iets te goed samenwerken. Ik ben daar zeker toe bereid. Ik zei al dat het GO! zelf initiatieven neemt. Het is van belang dat er één punt is waar alles samenkomt en dat ook daar de versnippering niet bestaat. Dat is iets moeilijker in Brussel, gelet op de meertaligheid en de context waarin Brussel zich bevindt.

Collega Kennes, wat zijn de doelgroepen? Dat is net de vraag die ik zelf ook heb gesteld, omdat het wel heel breed geformuleerd was. Het zijn niet de parlementsleden. Zij vinden doorgaans hun weg wel naar alle sectoren. Maar het gaat vooral om moslimjongeren die hun weg niet vinden naar bijvoorbeeld het hoger onderwijs. Er wordt nu al fel op ingezet, onder andere via PEP!. Ik ondersteun zulke initiatieven. Maar we voelen dat er binnen de overheid ook nood is aan iets extra. Daarom werd een projectoproep gelanceerd, om die doorstroom nog beter te maken. Het is dus zeker ruimer dan radicalisering. Maar deze commissie gaat ook over preventie van radicalisering en dat betekent: je zelfbeeld, de manier waarop je doorstroomt in het onderwijs, de kansen die je krijgt, de toegangspoorten die je zoekt om die opleidingen te versterken. Dat is even waardevol om te vermijden dat jongeren het plots over een andere boeg gooien. Dat ene project is dus zeer preventief bedoeld.

Mevrouw Krekels, u verwijst naar het project CONNECT en de evaluatie. Ik verschil een beetje van mening. CONNECT is al een aantal keren bij mij op bezoek geweest. Ik vind dat ze zeer interessant en goed werk leveren. Maar we kunnen daarover van mening verschillen. U hebt absoluut het recht om dat minder goed te vinden. De keuze van scholen wordt samen met de koepels en Arktos zelf gemaakt. De scholen die daaraan deelnemen, hebben zeker duizend begeleidingsuren per school. Ik kan u perfect een paar namen van scholen doorgeven die met het project hebben gewerkt. Er zit hier een burgemeester van een niet onbelangrijke stad waar scholen ook met Arktos en CONNECT werken en waar ook resultaten worden geboekt. Het is nu eenmaal zo dat er in Vlaanderen een paar scholen zijn die meer kinderen of jongeren hebben die een risicogroep vormen. Wat de evaluatie betreft, moet ik het bekijken. Maar om projectsteun te krijgen, die dan wordt verlengd, moet je sowieso worden geëvalueerd. Dat kan ik nakijken.

Mijnheer Annouri, u vraagt naar cijfers over hoeveel dossiers er online werden geraadpleegd. Wij hebben tellingen over Klasse. Ik ken die niet uit het hoofd. Ik weet dat je op websites kunt bekijken hoeveel keer ze worden geraadpleegd. We kunnen bekijken wat we aan informatie kunnen vinden. We zullen zien wat we hebben, en dan kunt u daar ook feedback over krijgen.

Wat de traumapsychologen betreft, gaat het effectief ook over kinderen van terugkeerders die kunnen worden geholpen. Minister Vandeuren heeft daarnet gezegd dat het tot nu toe gaat over twee kinderen. Maar de psychologen kunnen daar ook voor worden ingezet, al bestaat hun prioritaire taak uit het omgaan met kinderen die uit oorlogsgebied in onze scholen binnenkomen en begeleiding nodig hebben voor ze opnieuw in een lerende houding kunnen geraken.

Op de vraag van mevrouw Krekels of er in de actie van Khalid Benhaddou aan elke oproep een antwoord wordt gegeven, is het antwoord ja: iedereen krijgt een antwoord. Het is mogelijk dat Khalid met een van zijn vrijwilligers ter plaatse gaat. U weet dat wij hem zijn vrijwilligers laten kiezen omdat wij het heel belangrijk vinden dat de acties komen vanuit de moslimgemeenschap en dat wij als overheid niet gaan zeggen welke personen goed zouden zijn. Hij vraagt dat vertrouwen en we geven hem dat. Maar het kan ook zijn dat er iemand gewoon een telefonisch bericht krijgt of dat hij moet doorverwijzen ofwel naar ons ofwel naar iemand anders. Er wordt met elke oproep iets gedaan. Geen enkele oproep blijft onbeantwoord.

De vraag van Kathleen Krekels en Joris Poschet waarom de werkgroep Brussel nog niet is opgestart, heb ik al beantwoord. Ik heb u iets gezegd over de agendaproblemen. Over de PLP 41 en de databank is er al overleg geweest met Brussel, en ook over het uitwisselen van de leerlinggegevens. Wij werken zo

actief mogelijk samen, maar dit is nog een werkpuntje dat u terecht aanhaalt. Er is ook heel nauw overleg met de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Mevrouw Krekels, over de verklaring van Parijs: wij hebben daar uitgelegd hoe we handvatten aanreiken aan scholen. Ook ons digitaal dossier van Klasse is daar toegelicht. Men kijkt vanuit alle Europese landen hoe wij in Vlaanderen omgaan met de problematiek. Dat is inderdaad interessant. Onze mensen doen daar goed werk en leren daar ook van anderen.

Het rapport van de werkgroep Onderwijs-Welzijn rond de terugkeerders is nog in opmaak. Zodra dat klaar is, zullen we dat publiek maken.

Jo De Ro had een interessante vraag over de informatiedeling en de infosessies over onderwijs in de moskeeën. Uiteraard staan die open voor alle imams. Het is niet gebonden aan het al of niet erkend zijn van een moskee. Iedereen die imam is, kan daar naartoe komen.

Imade Annouri had een vraag over de predikers en het kritisch leren denken door jongeren. We hebben een open samenleving in Vlaanderen. Uiteraard denken wij dat jongeren een eigen identiteit mogen ontwikkelen, maar het is zeker van belang dat ze kritisch leren nadenken over bepaalde richtlijnen. Ik heb een schitterend verslag gelezen van iemand uit Frankrijk die naar een school in Brussel is geweest. Ik leer daaruit dat jongeren veel opener zijn wanneer iemand die met hen komt spreken, iemand is die hun leefwereld kent en begrijpt. Dat is voor mij een interessantere context dan wanneer iemand van bovenaf eens komt zeggen wat je wel en niet mag doen.

Anderzijds heb ik goede verwachtingen van datgene wat we willen doen rond burgerschap, want burgerschap gaat ook over de waarden van de verlichting en hoe we daarmee omgaan. Burgerschap wordt een sleutelcompetentie. Ik vind dat heel belangrijk. Levensbeschouwingen mogen dat evengoed implementeren en ze hebben ook expliciet aan mij gevraagd dat het niet zou worden weggetrokken van hen. Dat zal helemaal niet gebeuren. Maar het is van belang dat elke jongere, waar hij ook schoolloopt in Vlaanderen, een stuk opleiding rond burgerschap krijgt, waar ook kritisch reflecteren in zit. Zo kom ik ook deels tegemoet aan uw vraag.

Dan zijn er de rolmodellen. Ik heb ondersteuning gegeven aan PEP!, en ik geef nu voor het eerst ook ondersteuning aan de 'Lets Go Urban Academy' uit Antwerpen, met die fantastische 'madam' aan de leiding, omdat ook zij een zeer belangrijke rol speelt om rolmodellen te versterken, weliswaar vanuit een dansachtergrond.

Men kan opmerken dat dat allemaal te versnipperd is, maar ik zie wel dat uit de versnippering zeer interessante initiatieven ontstaan die een structureel draagvlak kunnen krijgen. Ik geef een voorbeeld. Hadden we rond burgerschap niet een aantal initiatieven genomen, dan zouden we nu misschien niet met zijn allen zeggen dat dat een sleutelcompetentie moet zijn en dat we er ook een eindterm rond moeten maken. Ik ben in die zin niet zo negatief over een aantal projectmatige initiatieven die worden genomen. Collega Homans heeft het ook al gezegd. Ik vind wel dat het geen wildgroei mag zijn, maar vanuit een projectmatige aanpak kunnen zeer interessante zaken komen die later kunnen worden veralgemeend.

Voorzitter, er resten mij nog de vragen van u. Wij starten altijd op 1 september, uiteraard omdat dat het begin van het schooljaar is. De regering heeft nog niet beslist, maar ik kan niet al halverwege een schooljaar beginnen. Ik hoop dat heel snel op de ministerraad te kunnen brengen. Er is in overgangsmaatregelen

voorzien om ervoor te zorgen dat scholen niet plots zonder leerkrachten zitten. Daarmee breken we de trend. Er is ook in nascholing voorzien. Het GO! heeft die voor het eerst georganiseerd in de maanden mei en juni. Men heeft daar heel veel uit geleerd. De volgende nascholingsdag zal samen gebeuren met het OVSG. Langzaam proberen we die netoverschrijdend te maken om ervoor te zorgen dat iedereen er naartoe komt. Uit de twee nascholingen moet het GO! ook lessen trekken. Men heeft geleerd dat het broodnodig is dat in deze trajecten wordt voorzien en dat het heel belangrijk is wie je daar laat spreken en hoe je dat doet.

In april is er voor alle islamleerkrachten een verplichte opleiding die Khalid Benhaddou zal patroneren.

2. Antwoorden van minister Jo Vandeurzen

Minister Jo Vandeurzen: Een aantal vragen zijn meerdere keren teruggekomen. Ik wil toch nog even aangeven dat de lotgenotencontacten via de Huizen van het Kind een heel goede piste zijn. We kunnen dat, weliswaar beperkt, ondersteunen. Ik heb geen cijfers over hoeveel vragen rond radicalisering in de Huizen van het Kind in Vlaanderen op dit moment toekomen. Dat moeten we eens bevragen als we dat echt willen weten.

Het feit dat we met onze consultatiebureaus van Kind en Gezin 95 procent van alle heel jonge kinderen bereiken en als we met de Huizen van het Kind ondertussen gebiedsdekkend zijn en laat ons zeggen 70 procent van de gezinnen bereiken, is dat een instrument dat we meer en meer moeten kunnen inzetten als het gaat over preventie en gezinsondersteuning. In die zin mag u verwachten dat we het aanbod rond radicalisering naar de Huizen van het Kind dat we al hebben, nog proberen te voeden. We zullen kijken of we informatie kunnen krijgen over hoeveel informatie er effectief vanuit elk Huis van het Kind vertrekt. Die informatie hebben we zeker niet op het niveau van het agentschap.

Er zijn wat vragen gesteld over de disengagementtrajecten. Ik wil dat nog eens verduidelijken zoals ik het nu inschat. Toen wij een tijd geleden gevat werden door uw aanbevelingen en toen het thema radicalisering hoog op de federale en Vlaamse politieke agenda kwam, is er met name vanuit de Vlaamse Gemeenschap, als eerste en tot op een bepaald moment bijna als enige, gezegd dat wij naar een kader moeten gaan voor wat we disengagementtrajecten gaan noemen. Het heeft wat tijd gekost om iedereen te overtuigen om akkoord te gaan met een definitie daarvan. Ik denk dat we nu zo ver zijn dat iedereen aanvaardt dat er een definitie is, die natuurlijk een abstracte definitie is en die ook gebaseerd is op de consensus dat dat in elke individuele situatie casegebonden moet worden ingevuld.

Ik ben het absoluut eens met het feit dat daarvoor een kwaliteitskader moet worden ontwikkeld. Daar hebben we stukken van. Het is niet zo dat we niets hebben, integendeel, maar het kan nog beter. Als het de bedoeling is om te zeggen dat je daar niet zomaar eender wie in kunt betrekken om daar bepaalde functies en rollen in op te nemen, dan ben ik het daarmee eens. Als dat gebeurt via de Justitiehuisen en zo, zie ik niet echt het issue, want daar hebben we een vrij goed zicht op wie dat kan zijn en op wie appel kan worden gedaan als het over hulpverleners gaat. In die zin ben ik absoluut mee als het erover gaat dat we naar een betere kwaliteitsbewaking moeten gaan, maar in mijn overtuiging moeten we dat dan toch wel doen vanuit het kwaliteitskader dat we rond dit soort concepten meer en meer moeten benadrukken.

Een heel mooie illustratie van het feit dat dat toch wel wat begint te werken, is dat we op de laatste vergadering van het College van Procureurs-generaal een presentatie gekregen hebben vanuit de Franse Gemeenschap, die een lijst had

gemaakt van het aantal voorwaarden dat magistraten in hun hoedanigheden opleggen in het kader van een persoon, gevat vanwege terrorisme of waarover flankerende informatie bestaat, naast een misdrijf van gemeen recht, dat er aspecten van radicalisering bij zitten. Het was interessant om te zien hoe het palet van die ad-hocmaatregelen rond die persoon zeer breed gaat. We hebben daar op het college afgesproken dat we rond dat soort mogelijke voorwaarden, die voor onze justitieassistenten in ieder geval het kader zijn, meer eenduidigheid gaan proberen te krijgen. Dat zal via een omzendbrief op het niveau van het college gebeuren.

Maar we moeten goed verstaan wat het in de realiteit is om met dat soort concept te werken. Als het over minderjarigen gaat, dan hebben wij het jeugdrecht, het jeugdbeschermingsrecht en binnenkort het jeugddelinquentierecht aan gemeenschapskant, en de integrale jeugdhulp. Ik heb daar ook aangegeven – ik denk niet dat daar veel discussie over is – dat als het over heel kleine kinderen gaat, die mee terugkomen enzovoort, het vehikel waarop gewerkt moet worden 'verontrustende situatie' is. Dat is het concept uit de jeugdhulp dat toelaat om te mobiliseren, vrijwillig als het kan, op beslissing van de jeugdrechter als het moet. Daar hebben we een wettelijk kader voor.

Wat betreft de vraag wat we met terugkerende minderjarigen zullen doen: daarover zijn afspraken gemaakt. OCAD geeft informatie aan de leidend ambtenaar, die over de veiligheidsmachtiging beschikt. Maar er is ook afgesproken met het College van Procureurs-generaal. Eigenlijk is de vraag: trigger je lokaal een interventie die niet spontaan gebeurt, maar waarvan je zegt: het ondersteuningscentrum jeugdzorg komt tussen of gaat een enquête doen enzovoort? Dat gebeurt via het jeugdparquet.

We hebben op dit moment twee kinderen waarvoor we op die manier gevat zijn. Dat is weinig. En dus hebben wij op de laatste vergadering van het College van Procureurs-generaal, waar ik aanwezig was, nog eens duidelijk gezegd dat we verwachten dat het jeugdparquet een signaal geeft als er echt moet worden opgetreden. Zoals gezegd, kan dat vrijwillig, maar dat kan ook betekenen dat er een maatregel van beschikking van de jeugdrechter moet komen indien dat niet vrijwillig kan. Als het niet is in het kader van verontrusting, dan opereren wij in het kader van een jongere die een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd. Dan is het uiteraard nog evidentier dat dat ook een justitieel circuit is.

Als we in die context spreken over disengagementstrajecten, gelet op het feit dat we dan ook met een instructie kunnen werken enzovoort, dan hebben we dat onder controle of kunnen we zien waarover het gaat. Als het over de 18-plussers gaat, wordt dat een ander verhaal. Als ik op het terrein kom, ook in die lokale integrale veiligheidscellen, is dat natuurlijk wel het issue. Mijnheer De Ro, u stelde dat de hulpverleners het vervelend vinden dat daar politie en parket bij zit – als ik het een beetje rudimentair mag vertalen – maar natuurlijk is dat wel een thema, want als het over meerderjarigen gaat, is de leeftijd juridisch achttien jaar, en dan spreken we over vrijwilligheid.

Ik begrijp goed dat men in sommige van die lokale overlegsituaties zegt: "Hier is een gast en we voelen dat dat niet oké is, maar die gast wil daar zelf niet aan meewerken, en wat nu?". Dan is de interventie van de politie of het Openbaar Ministerie wel belangrijk om een aantal dingen in beweging te zetten.

Jo De Ro: Mijn punt was absoluut niet dat de hulpverleners er politie en justitie niet bij willen. Alleen was er de vrees dat men zou wachten op richtlijnen voor de LIVC's, die voornamelijk door die werelden gestuurd gaan worden, waardoor er voor het breed preventief werken en het hulpverleners te weinig aandacht zal zijn. Maar dat ze erbij moeten zijn, vinden ze op den duur evident.

Minister Jo Vandeuren: We moeten ons realiseren dat die interventie soms nodig is om een aantal zaken in beweging te zetten. Dan is het natuurlijk de vraag of het Openbaar Ministerie een kapstok heeft. Als er geen strafbare feiten zijn gepleegd, is dat niet zo simpel. Iemand kan uitspraken doen en theorieën verkondigen die men als bedreigend en gevaarlijk beschouwt, maar zonder materiële feiten te plegen. Dat is op zichzelf een thema.

Aan de andere kant, als het gaat over hoe we zo'n traject kunnen opmaken zonder dat er al sprake is of moet zijn van de interventies van de politie, ga ik ervan uit dat we in het draaiboek dat onderweg is, voldoende aanbod en goeie voorbeelden gaan geven om aan lokale besturen te zeggen op welke manier het kan worden aangepakt.

Waar ik in de welzijnssector – ik spreek nu over de hulpverlenende sector – echt een issue zie, is de kwestie van het beroepsgeheim. Daar moeten we echt vorming rond geven, want die nieuwe regels moeten we echt leren toepassen. Dat is voor sommigen evident, maar sommigen hebben het nog moeilijk met de nieuwe bepalingen uit het strafwetboek.

We moeten ons ook realiseren dat we hier stoten op de beperkte cultuursensitiviteit van sommige vormen van hulpverlening zoals wij die op dit moment kennen in welzijns- en zorgland Vlaanderen. Daar moeten we eerlijk in zijn. Dat is voor mij echt een issue. Zeker als we het over geestelijke gezondheidszorg hebben, is dat toch wel een belangrijk aspect van de zaak. Ik hoor dat ook als ik naar de mensen luister. Ze hebben bijvoorbeeld iemand voor wie een stuk psychologische bijstand of interventie zou moeten kunnen worden georganiseerd. En inderdaad, het probleem van de wachtlijsten in de welzijnssector gommen we niet uit. Daar ben ik mij goed van bewust. Je zou kunnen prioriteren, maar dat is ook een stuk cultuursensitiviteit die dan begint te spelen. Zeker als het over geestelijke gezondheidszorg gaat, is het mijn ervaring, ook als ik naar de mensen van Solentra en zo luister, dat we ons bewust moeten zijn van de drempels van de westerse interpretatie van psychiatrische zorg en bijstand. Dat is niet altijd iets dat aanhaakt en aansluit bij of empathisch is voor de situatie waarin de betrokkene een beroep zou kunnen doen op die bijstand. Daarom willen we inzetten op die OTA's en andere zaken. En we zullen dat nog meer moeten doen.

Ik zie, mevrouw Kherbache, dat dat verschillend is. In Antwerpen en in Brussel zijn ze daar al een stuk verder in gevorderd dan andere regio's, waar hulpverleners zich nog duidelijk afvragen hoe ze dat op een goede manier moeten doen. Daarom brengen wij dat in de rapportage ook telkens opnieuw als een belangrijk eerste punt naar voren. Dat is een uitdaging in onze hulpverlening en onze zorg. We moeten beseffen dat we moeten investeren in die cultuursensitiviteit.

Als we dan over disengagementstrajecten spreken, spreken we over trajecten die we nog niet kunnen initiëren of ondersteunen door de externe motivator parket of politie. En dan zit je natuurlijk in een verhaal waar je de lokale partij moet kunnen overtuigen, met de betrokkene en zijn ouders en zijn familie, om daarvoor te gaan. Het grootste risico lijkt mij dat er een aantal tussen komen die eigenlijk niet over de juiste kwalificaties beschikken. Nogmaals, ik denk dat dat risico klein is als het gaat over mandaten en Justitiehuisen en dergelijke. We moeten er eerst en vooral voor zorgen dat we in de draaiboeken en de omzendbrief die nu onderweg is, voldoende benadrukken dat men daar niet zomaar eender wie op kan inzetten en engageren. Als het nodig is, kunnen we een soort centrum hebben, dat bestaat, dat we kunnen aanwijzen, waar we naar kunnen verwijzen als er twijfels zijn. In alle eerlijkheid ben ik eerder terughoudend om een reglementair kader te maken zoals we dat op zijn Vlaams kunnen, met erkenningscriteria en programmatiecriteria. Als het dan al zou moeten, dan moet dat niet vanuit de welzijnssector komen. Ik ben het er wel mee eens dat we

dat thema mee in de ondersteuning aan de lokale cellen opnemen. We kunnen daarbij uiteraard ook onze eigen criteria hanteren over hoe we het disengagement multidisciplinair invullen.

De gevangenissen op zich zijn een issue in ons land. Radicalisering maakt dat issue alleen maar expliciet voor bepaalde groepen die daar verblijven. Overbevolkte gevangenissen, waardoor men het penitentiare regime begint aan te schroeven om het hanteerbaar te houden en waarbij het bijwonen van vergaderingen en bijeenkomsten zeer strikt gereguleerd moet worden om het voor het personeel en anderen werkbaar te houden, hypothekeert natuurlijk een aantal zaken in de gevangenissen. Dat is geen probleem van vandaag, dat is de realiteit. We merken dat niet alleen in verband met radicalisering, dat is gewoon een algemeen fenomeen.

Wat zijn de grote lichtpunten? Naarmate we nieuwe gevangeniscapaciteit kunnen openen, zijn er betere condities om de hulp- en dienstverlening te organiseren. Wat ik als zeer positief ervaar, is dat naar aanleiding van het laatste rapport van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg over de gezondheidszorg in de gevangenissen, de federale overheid een duidelijk initiatief heeft genomen in verband met bijvoorbeeld de drugproblematiek. Het radicaliseringsverhaal kan niet altijd echt gescheiden worden van andere zorgvragen of van vragen van de betrokkenen. Er zitten veel andere aspecten aan vast, of dat zijn alleszins toch de echo's die ik opvang. Het is dus positief dat het federale niveau ook inzet op wat er aan geestelijke en andere zorg in de gevangenissen moet worden ontwikkeld en dat minister De Block daarvoor onlangs een aantal initiatieven heeft genomen.

Wat volgens mij ook heel goed is, is dat we naar een draaiboek gaan, waardoor we de relaties tussen de diensten van de gemeenschappen en het directoraat-generaal Penitentiare Inrichtingen in de gevangenissen concreet kunnen verfijnen, zeker over deze thematiek. Er zijn steeds meer manieren om de databanken met elkaar te doen communiceren. Dat is een goede zaak.

We hebben regelmatig overleg met de experts. Uiteraard is het geen probleem om opnieuw met hen te spreken over hoe ze de zaken voor zichzelf in de komende periode zien. Het feit dat we met de groep islamexperts een overeenkomst hebben, zal helpen om in hun opdracht de transitie te maken naar de thuissituatie, en zal hen ondersteunen en wat ademruimte geven. Zoals gezegd, dat is een werk dat we samen met Justitie zullen moeten doen. We kunnen dit niet oplossen door te zeggen: "Het is uw zaak.". We zullen moeten blijven investeren in overleg. Wij hebben die mensen nu gemobiliseerd. Het federale niveau heeft zeker inspanningen gedaan om de kwaliteit van het leven in de gevangenissen een beetje beter vanuit het gezondheidsperspectief te bekijken. Ik hoop dat het draaiboek en de initiatieven daarrond ons nog wat mogelijkheden zullen geven.

We gaan dus wel degelijk disengagementtrajecten op een wetenschappelijke manier evalueren. Dat project is gestart. Het is toegewezen. Dat is heel belangrijk, omdat we willen weten of datgene wat we ontwikkelen, genoeg te valideren is als een goede praktijk. Die validatie en dat wetenschappelijk onderzoek moet het werk van onze mensen in de gevangenissen voldoende kunnen onderbouwen. Op basis daarvan zullen we zien wat we daarvoor nog beter kunnen doen. U neemt best eerst kennis van de lopende onderzoeksopdracht voordat u daar nog zaken aan toevoegt. Het zou niet verstandig zijn om twee of drie verschillende instanties op dat verhaal te zetten.

3. Antwoorden van minister Liesbeth Homans

Minister Liesbeth Homans: Er zijn niet zo heel veel concrete vragen rechtstreeks aan mij gesteld. Een eerste vraag, van Yasmine Kherbache, ging over de vaststelling dat in Vlaanderen nog niet elke gemeente deelneemt aan een LIVC. Ik heb daarnet in mijn toelichting al gezegd dat we het in Vlaanderen veel beter doen dan in Wallonië. In Brussel zijn ze ook goed bezig.

Ik ga u cijfers als voorbeeld geven: 80 procent van de Vlaamse gemeenten neemt deel aan een LIVC tegenover 40,7 procent van de Waalse gemeenten. Dat is dus het dubbele. Dat gebeurt nu al zonder verplichting. Onze inspanningen, niet alleen die van mij, ook van de andere ministers, om de actoren en de lokale besturen aan te moedigen om een LIVC op te richten en het nut daarvan te laten inzien, werken echt wel. Ik neem de oproep en de uitgestoken hand van minister Jan Jambon zeer graag aan. Een verplichting zou absoluut moeten, dat moet geregeld worden. Als het federale niveau mij vraagt of ik bereid ben om dat als minister bevoegd voor de Vlaamse lokale besturen te doen, dan is mijn antwoord voluit ja. Dat is een goede zaak, ook al hebben we nu al 80 procent. Die laatste 20 procent zouden we graag mee in het bad trekken.

De vraag over de erkenning van moskeeën komt ongeveer om de twee weken terug in de commissie bevoegd voor Binnenlands Bestuur. De stand van zaken is dat het onderzoek is begonnen op 1 november jongstleden. Er is een hele procedure aan voorafgegaan. Het onderzoek loopt minstens een jaar en is uitbesteed aan de KU Leuven. Ik ga hier niet opnieuw de hele context schetsen. Het zijn dezelfde mensen die hier een opmerking hebben gemaakt die in die commissie daarover vragen stelden. Zij kennen de stand van zaken.

De projectoproep rond normen en waarden en gedeeld burgerschap gaat niet over 1,2 miljoen euro maar over 2,5 miljoen euro. We krijgen voor dat project redelijk wat middelen van het Europees Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie. Een van de criteria die het AMIF ons heeft opgelegd is dat we ons moeten richten op derdelanders. Dat betekent niet dat die derdelanders alleen met soortgenoten, als ik het zo mag zeggen, gaan praten. Neen, het gaat over interacties en een dialoog tussen de derdelanders en de ontvangende maatschappij, als ik het eventjes mooi mag uitdrukken.

Dan is er de oproep van de counternarratives. Natuurlijk werd daarover tijdens het overleg op het federale niveau veel gezegd. Maar we hebben ervoor gezorgd dat er geen overlapping is. We hebben vooral ingezet op een tegendiscours dat meer in het preventieve dan in het repressieve luik past. Het is ook onze taak om in te zetten op het preventieve. OCAD heeft eraan meegewerkt. De inhoud van die projectoproep staat open en bloot op de website. Nog voor het begin van de kerstvakantie zullen we de projecten bekendmaken.

Mijnheer Annouri, u zegt dat het een goede aanpak is, maar dat we toch ook moeten inzetten op sociale media en op internet en dergelijke meer. Ik kan de projecten nu nog niet bekendmaken, maar ik kan u wel al zeggen dat er wel degelijk projecten bij zijn die inzetten op het gebruik van sociale media en het internet om die counter narratieve of tegenverhalen te kunnen doen. Het gaat niet enkel over iemand die in scholen iets gaat vertellen.

Als hier wordt gepleit voor een betere beveiliging van het internet, ben ik het absoluut met u eens. Maar, met alle respect, dat is een federale en Europese bevoegdheid. Ik denk dat mijn federale collega's wel hun best doen om te doen wat binnen hun bevoegdheden ligt. We hebben in het tegenverhalendiscours in elk geval rekening gehouden met een aantal projecten rond sociale media.

Als we OCAD vragen om de meest recente cijfers met betrekking tot de omgevingsanalyse, dan zullen die heel summier zijn. Ik moet mij niet moeien met de regeling van de werkzaamheden van deze commissie, maar het zou misschien niet slecht zijn om OCAD hier nog eens achter gesloten deuren uit te nodigen. Zo zullen jullie de meest recente cijfers krijgen.

Wie de evaluatie van het beleid gaat doen, moeten de commissie dan ook maar regelen. In ieder geval staat in het actieplan heel duidelijk dat in het najaar van 2018 een evaluatie moet worden gestart en dat in het voorjaar van 2019 het kader duidelijk moet zijn. Ik heb in mijn toelichting gezegd dat het Agentschap Binnenlands Bestuur daar al mee bezig is en dat er contacten zijn geweest met het Vlaams Vredesinstituut. Als jullie dat graag willen doen, dan maakt mij dat allemaal niet uit. Mijn administratie kan dat ook doen. Dat maakt niet uit, dat regelen jullie dan maar onderling.

Er is gezegd dat subsidies voor de lokale besturen goed zijn, maar het wordt jammer bevonden dat die jaarlijks moeten worden aangevraagd. Ik vind dat een waardevolle suggestie. We moeten bekijken of we dat in de toekomst anders kunnen aanpakken. We moeten natuurlijk wel enige vorm van controle behouden. We moeten zeker weten dat die middelen daadwerkelijk worden ingezet waarvoor ze bedoeld zijn. Het is misschien wel nuttig het niet elk jaar te doen, om de planlast te verminderen.

Ik heb geen weet van problemen met de radix-tool. Mijn medewerker ook niet. Ik weet wel dat die informatiesessies gepland zijn en zullen plaatsvinden.

U weet dat we eind 2015 in samenwerking met de VVSG een handleiding hebben opgemaakt voor de gemeenten, waar ook de LIVC's deel van uitmaakten. We zijn deze handleiding grondig aan het actualiseren. Dat is zo goed als klaar. Het federale niveau werkt momenteel ook aan een nieuwe omzendbrief over FTF's. Die zal ook een luik over de LIVC's bevatten. Het is wel nuttig dat beide documenten op elkaar afgestemd zijn. We hebben contact opgenomen en gekeken hoe we alles perfect op elkaar kunnen afstemmen, want het zou een beetje dom zijn als wij met een handleiding komen, die dan over een maand opnieuw moet worden geactualiseerd doordat er een nieuwe federale omzendbrief is. Voor alle duidelijkheid: er is er al een. We hebben de VVSG, we hebben een aanspreekpunt bij het ABB. Het moet wel redelijk snel gebeuren, dat ben ik met u eens.

Als er vragen zijn die specifiek gericht zijn aan een bepaalde minister, dan kunt u die stellen in de juiste commissie. Vorige week heb ik in de commissie Binnenland nog geantwoord op een zeer concrete vraag van Imade Annouri. U kunt natuurlijk vragen stellen over deradicalisering, maar als u er geen genoeg mee neemt, dan wil ik de actiefiche wel even bekijken. Momenteel kunnen we daar niet onmiddellijk op antwoorden.

Wat is er gebeurd met vzw Motief? U kent het project van Train the trainer. Het was de afspraak – zo stond in het contract – dat ze tegen oktober 2016 een handboek klaar zouden hebben. Dat handboek is pas opgeleverd in oktober 2017, een jaar te laat dus. Het handboek is gescreend door onze diensten, maar ook door het Gemeenschapsonderwijs. We hebben met z'n allen geoordeeld dat het handboek absoluut niet beantwoordt aan wat we hadden vooropgesteld. Er waren zes uitgewerkte hoofdstukken, en daarvan zijn er maar twee praktijkgericht. De overige hoofdstukken zijn heel theoretisch en zelfs filosofisch en opiniërend. Ik vind het heel jammer dat dat in een handboek zou komen. Met 'opiniërend' bedoel ik bijvoorbeeld dat er letterlijk wordt gesproken over de witte privileges en het koloniaal denken. Dat zijn niet de zaken die wij willen meegeven in dit discours. Het hoofdstuk met casussen dat vanzelfsprekend wel relevant zou zijn

voor de eerstelijns werkers, werd absoluut niet uitgewerkt. We hebben dus in samenspraak met verschillende actoren, niet alleen de administratie maar ook het GO!, besloten om dit handboek niet te onderschrijven. We hebben de samenwerking met vzw Motief dan ook stopgezet.

De voorzitter: Minister, dank u wel om uitgebreid te antwoorden op de vele vragen. Als er nog replieken of vragen zijn, stel ik voor dat er vragen om uitleg in de vakcommissies worden ingediend aan de betrokken ministers en dat we nu achter gesloten deuren voortgaan.

Nadia SMINATE,
voorzitter

Peter PERSYN
Jo DE RO,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
DG EPI	directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen
EMB	Executief van de Moslims van België
FOD	Federale Overheidsdienst
FTF	foreign terrorist fighter
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
HTF	homegrown terrorist fighter
IMC	interministeriële conferentie
IS	Islamitische Staat
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LIVC	lokale integrale veiligheidscel
MO	maatschappelijke oriëntatie
NT2	Nederlands als tweede taal
OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
OTA	Ondersteuningsteam Allochtone Jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand
OVSG	Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten
RAN	Radicalisation Awareness Network
UGent	Universiteit Gent
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
vte	voltijdsequivalent / voltijdequivalent
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk